# T083 TKL 1 (55) 1509 Luận Đại Trí Độ 31.Giải Thích 37 Phẩm Trợ Đạo

*Tạng Luận (Linh Sơn Pháp Bảo)*

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 19 659

LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ QUYEÅN 19

31-GIAÛI THÍCH 37 PHAÅM TRÔÏ ÑAÏO

KINH: Ñaïi Boà-taùt do khoâng truï phaùp maø truï trong Baùt-nhaõ Ba-la- maät. Vì baát sanh neân ñuû Boán nieäm xöù, Boán chaùnh caàn, Boán nhö yù tuùc, Naêm caên, Naêm löïc, Baûy giaùc phaàn, Taùm thaùnh ñaïo phaàn. LUAÄN: Hoûi: Ba möôi baûy phaåm trôï ñaïo laø ñaïo cuûa Thanh vaên vaø Bích chi Phaät; saùu Ba-la-maät laø ñaïo cuûa Ñaïi Boà taùt. Ñaây vì sao trong ñaïo Boà-taùt coøn noùi ñeán phaùp Thanh vaên? Ñaùp: Ñaïi Boà-taùt phaûi hoïc taát caû caùc thieän phaùp, taát caû ñaïo; nhö Phaät noùi vôùi Tu-boà-ñeà: “Ñaïi Boà-taùt thöïc haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät ñeàu phaûi hoïc taát caû caùc thieän phaùp, taát caû ñaïo; ñoù laø töø Caøn tueä ñòa cho ñeán Phaät ñòa. Chín ñòa aáy neân hoïc maø khoâng thuû chöùng; Phaät ñòa cuõng hoïc vaø cuõng chöùng. Laïi nöõa, choã naøo noùi Ba möôi baûy phaåm trôï ñaïo chæ laø phaùp Thanh vaên, Bích chi Phaät, chöù khoâng phaûi laø phaùp Boà taùt? Chính trong phaåm Ñaïi thöøa cuûa kinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, Phaät noùi Boán nieäm xöù, cho ñeán Taùm thaùnh ñaïo phaàn laø Ñaïi thöøa. Trong Tam taïng cuõng khoâng noùi Ba möôi baûy ñaïo phaåm chæ laø phaùp Tieåu thöøa. Phaät vì taâm ñaïi töø neân noùi Ba möôi baûy ñaïo phaåm laø ñaïo Nieát-baøn; tuøy nguyeän cuûa chuùng sanh, tuøy nhaân duyeân cuûa chuùng sanh ñeàu chöùng ñöôïc ñaïo aáy. Ngöôøi muoán caàu Thanh vaên thì ñaéc Thanh vaên ñaïo; ngöôøi muoán gieo gioáng thieän caên veà Bích chi Phaät thì ñaéc Bích chi Phaät ñaïo; ngöôøi caàu Phaät ñaïo thì ñaéc Phaät ñaïo. Tuøy baûn nguyeän vaø caùc caên lanh lôïi hay ñaàn ñoän, coù taâm ñaïi bi, khoâng taâm ñaïi bi; ví nhö Long vöông xuoáng möa, möa khaép thieân haï, möa khoâng sai khaùc, caây lôùn coû lôùn, goác lôùn cho neân thoï nhaän nhieàu; caây nhoû coû nhoû, goác nhoû cho neân thoï nhaän ít. Hoûi: Ba möôi baûy ñaïo phaåm, tuy khoâng choã naøo noùi laø ñaïo rieâng

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 19 660

cuûa Thanh vaên, Bích chi Phaät chöù khoâng phaûi Boà taùt ñaïo, song laáy nghóa suy ra khaù bieát; Boà taùt ôû laâu trong sanh töû, qua laïi naêm ñöôøng, khoâng gaáp laáy Nieát-baøn; coøn trong Ba möôi baûy ñaïo phaåm thì chæ noùi phaùp Nieát- baøn, khoâng noùi ñeán Ba-la-maät, cuõng khoâng noùi ñaïi bi. Do ñoù neân bieát khoâng phaûi laø Boà-taùt ñaïo? Ñaùp: Boà-taùt tuy ôû laâu trong sanh töû cuõng phaûi bieát thaät ñaïo, phi thaät ñaïo, laø phaùp theá gian, laø phaùp Nieát-baøn. Bieát theá roài laäp ñaïi nguyeän: “Chuùng sanh ñaùng thöông, ta seõ loâi ra vaø ñaët vaøo choã voâ vi”. Do thaät phaùp aáy, thöïc haønh caùc Ba-la-maät, coù theå ñaït ñeán Nieát-baøn. Boà-taùt tuy hoïc, tuy bieát phaùp aáy, song vì chöa ñaày ñuû saùu Ba-la-maät neân

khoâng thuû chöùng. Nhö Phaät noùi: Ví nhö ngöûa maët baén leân giöõa hö khoâng, moãi muõi teân dính nhau, khoâng cho rôi xuoáng ñaát, Ñaïi Boà-taùt cuõng nhö vaäy, laáy muõi teân Baùt-nhaõ Ba-la-maät, baén vaøo giöõa khoâng cuûa ba giaûi thoaùt moân; laïi duøng muõi teân phöông tieän baén vaøo muõi teân Baùt-nhaõ, khoâng cho rôi xuoáng ñaát Nieát-baøn. Laïi nöõa, hoaëc nhö oâng vöøa noùi, Boà taùt ôû laâu trong sanh töû, phaûi chòu caùc thöù khoå naõo nôi thaân taâm. Neáu khoâng coù ñöôïc thaät trí thì laøm sao nhaãn ñöôïc vieäc aáy. Do vaäy, Boà taùt khi caàu thaät trí veà ñaïo phaåm aáy, do söùc Baùt-nhaõ Ba-la-maät maø coù theå chuyeån theá gian thaønh ñaïo quaû Nieát-baøn. Vì sao? Vì ba coõi theá gian ñeàu do hoøa hôïp sanh; hoøa hôïp sanh laø khoâng coù töï taùnh. Vì khoâng coù töï taùnh neân laø khoâng, vì laø khoâng neân khoâng theå thuû; khoâng theå thuû töôùng aáy laø Nieát-baøn. Do vaäy noùi Ñaïi Boà taùt do khoâng truù phaùp neân truù trong Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Vì khoâng sanh neân ñaày ñuû Boán nieäm xöù. Laïi nöõa, trong phaùp cuûa Thanh vaên vaø Bích chi Phaät khoâng noùi theá gian töùc laø Nieát-baøn. Vì sao? Vì trí tueä khoâng thaâm nhaäp caùc phaùp vaäy. Nhö Phaät noùi vôùi Tu-boà-ñeà: “Saéc töùc laø khoâng, khoâng töùc laø saéc; thoï, töôûng, haønh, thöùc töùc laø khoâng; khoâng töùc laø thoï, töôûng, haønh, thöùc; khoâng töùc laø Nieát-baøn; Nieát-baøn töùc laø khoâng”. Trong Trung luaän noùi keä: Nieát-baøn khoâng khaùc theá gian, Theá gian khoâng khaùc Nieát-baøn. Meù theá gian, meù Nieát-baøn, Moät meù khoâng coù sai khaùc Ñaïi Boà-taùt chöùng ñöôïc thaät töôùng aáy neân khoâng chaùn theá gian, khoâng vui Nieát-baøn. Ba möôi baûy ñaïo phaåm laø choã thaät trí. Hoûi: Boán nieäm xöù laø phaùp coù theå ñaày ñuû ñaéc ñaïo; sao coøn noùi ñeán Ba möôi baûy? Neáu oâng cho vì noùi löôïc neân noùi Boán nieäm xöù, noùi roäng



neân noùi Ba möôi baûy. Ñieàu aáy khoâng ñuùng. Vì côù sao? Vì neáu noùi roäng thì phaûi voâ löôïng? Ñaùp: Boán nieäm xöù tuy laø ñaày ñuû ñeå coù theå ñaéc ñaïo, maø cuõng neân noùi Boán chaùnh caàn. Vì sao? Vì taâm chuùng sanh chuûng loaïi baát ñoàng; kieát söû cuõng nhieàu thöù, phaùp öa thích hieåu bieát cuõng nhieàu thöù. Phaät phaùp tuy nhaát thaät nhaát töôùng; song vì chuùng sanh neân nôi möôøi hai boä kinh, phaân bieät thuyeát ra taùm vaïn boán ngaøn phaùp tuï. Neáu khoâng nhö vaäy, ñaàu tieân Chuyeån phaùp luaân, noùi ñeán Boán ñeá laø ñuû, khoâng caàn noùi theâm phaùp khaùc. Vì coù haïng chuùng sanh nhaøm khoå, ñaém vui, neân thuyeát ra Boán ñeá. Nhöõng phaùp thaân taâm coù ñöôïc ñeàu laø khoå, khoâng coù vui. Nguyeân nhaân cuûa khoå aáy laø do caùc phieàn naõo tham aùi v.v...; Nôi khoå aáy ñoaïn taän laø Nieát-baøn; phöông tieän ñi ñeán Nieát-baøn ñoù goïi laø ñaïo. Coù haïng chuùng sanh nieäm nhieàu loaïn taâm ñieân ñaûo, neân ñaém theo thaân, thoï, taâm phaùp aáy maø laøm caùc haïnh taø. Vì haïng ngöôøi ñoù neân noùi ra Boán nieäm xöù. Caùc ñaïo phaùp khaùc cuõng nhö vaäy, vì moãi chuùng sanh maø thuyeát, ví nhö thaày thuoác khoâng duøng moät thöù thuoác trò taát caû caùc beänh. Caùc beänh khoâng ñoàng, thì thuoác cuõng chaúng moät thöù. Phaät cuõng nhö vaäy, vì taâm beänh cuûa chuùng sanh nhieàu thöù neân Phaät duøng nhieàu thöù thuoác ñeå trò. Hoaëc thuyeát moät phaùp ñeå ñoä chuùng sanh; nhö Phaät noùi vôùi moät Tyø-

kheo: “Chaúng phaûi vaät cuûa ngöôi thì chôù laáy”. Tyø-kheo noùi: “Bieát roài”. Phaät hoûi: “Bieát theá naøo?” Tyø-kheo noùi: “Nhöõng phaùp khoâng phaûi vaät cuûa con thì khoâng neân laáy”. Hoaëc duøng hai phaùp ñeå ñoä chuùng sanh, ñoù laø ñònh vaø tueä. Hoaëc duøng ba phaùp laø giôùi, ñònh, tueä. Hoaëc duøng boán phaùp laø Boán nieäm xöù. Theá neân Boán nieäm xöù tuy coù theå ñaéc ñaïo, nhöng caùc phaùp khaùc haønh trì coù khaùc, phaân bieät hôi khaùc, quaùn saùt cuõng khaùc. Do vaäy neân phaûi noùi caùc phaùp nhö Boán chaùnh caàn, v.v... Laïi nöõa, caùc Ñaïi Boà-taùt vì coù tín löïc lôùn, vì ñoä heát thaûy chuùng sanh, neân trong moät luùc Phaät noùi ñuû Ba möôi baûy ñaïo phaåm. Neáu noùi phaùp khaùc laøm cöûa vaøo ñaïo, thì möôøi töôûng v.v... ñeàu goàm caû trong Ba möôi baûy ñaïo phaåm. Ba möôi baûy ñaïo phaåm aáy laø caùc thöù thuoác hoøa hôïp laïi, ñuû chöõa laønh moïi beänh cuûa chuùng sanh, cho neân khoâng caàn thuyeát nhieàu. Nhö Phaät tuy coù voâ löôïng trí löïc, nhöng chæ noùi Möôøi löïc laø ñuû cho vieäc ñoä chuùng sanh. Ba möôi baûy ñaïo phaåm naøy, laáy möôøi phaùp laøm caên baûn. Nhöõng gì laø möôøi? Ñoù laø tín, giôùi, tö duy, tinh taán, nieäm, ñònh, tueä, tröø, hyû, xaû. Tín laø Tín caên, Tín löïc. Giôùi laø Chaùnh ngöõ, Chaùnh nghieäp, Chaùnh maïng.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 19 662

Tinh taán laø Boán chaùnh caàn, Tinh taán caên, Tinh taán löïc, Tinh taán giaùc phaàn, Chaùnh Tinh taán. Nieäm laø Nieäm caên, Nieäm löïc, Nieäm giaùc phaàn, Chaùnh nieäm. Ñònh laø Boán nhö yù tuùc, Ñònh caên, Ñònh löïc, Ñònh giaùc phaàn, Chaùnh ñònh. Tueä laø Boán nieäm xöù, Tueä caên, Tueä löïc, Traïch phaùp giaùc phaàn, Chaùnh kieán. Caùc phaùp aáy, nieäm tuøy thuaän theo caûnh duyeân cuûa trí tueä maø ñöôïc chôn chaùnh an truï, neân baáy giôø goïi laø Nieäm xöù. Phaù taø phaùp, ñi trong chaùnh ñaïo, neân goïi laø Chaùnh caàn. Giöõ taâm an oån ôû trong quaùn duyeân, neân goïi laø Nhö yù tuùc. Trí taâm ñöôïc nhu nhuyeán, goïi laø Caên; tri taâm ñöôïc lanh lôïi goïi laø Löïc. Duøng ñeå tu ñaïo neân goïi laø Giaùc, duøng ñeå thaáy ñaïo neân goïi laø Ñaïo. Hoûi: Neân tröôùc noùi Ñaïo. Vì sao? Vì haønh ñaïo roài sau môùi ñöôïc caùc thieän phaùp; ví nhö ngöôøi tröôùc tieân ñi ñöôøng roài sau môùi ñöôïc ñeán nôi. Nay sao ñieân ñaûo, noùi Boán nieäm xöù tröôùc, roài sau môùi noùi Taùm chaùnh ñaïo? Ñaùp: Khoâng coù gì ñieân ñaûo. Ba möôi baûy ñaïo phaåm laø teân goïi khi baét ñaàu muoán vaøo ñaïo; cuõng nhö keû haønh giaû ñi ñeán choã thaày, khi nghe ñaïo phaùp, tröôùc tieân duøng nieäm ñeå thoï trì phaùp aáy; khi aáy goïi laø Nieäm xöù. Thoï trì roài, töø nôi phaùp maø caàu tu chaùnh quaû, cho neân tinh taán tu haønh; khi aáy goïi laø Chaùnh caàn. Vì tinh taán nhieàu neân taâm khoâng taùn loaïn; giöõ taâm ñieàu nhu neân goïi laø Nhö yù tuùc. Taâm ñieàu nhu roài phaùt sanh Naêm caên: Thaät töôùng caùc phaùp saâu xa khoù hieåu, do Tín caên neân tín ñöôïc; aáy goïi laø Tín caên. Khoâng tieác thaân maïng, nhaát taâm caàu ñaïo, aáy goïi laø Tinh taán caên. Thöôøng nieäm ñaïo khoâng nieäm vieäc khaùc, aáy goïi laø nieäm caên. Thöôøng nhieáp taâm ôû ñaïo; aáy goïi laø Ñònh caên. Quaùn thaät töôùng Boán ñeá, aáy goïi laø Tueä caên. Naêm caên aáy taêng tröôûng, hay ngaên chaën phieàn naõo; nhö söùc caây lôùn hay ngaên nöôùc. Naêm caên naøy khi taêng tröôûng coù theå daàn vaøo thaâm phaùp, aáy goïi laø Löïc. Khi löïc ñöôïc roài, phaân

bieät ñaïo phaùp coù ba phaàn: Traïch phaùp giaùc, Tinh taán giaùc, Hyû giaùc. Ba phaùp naøy, khi haønh ñaïo neáu taâm bò traàm moät thì noù laøm cho khôûi leân, coøn Tröø giaùc (Khinh an giaùc chi), Ñònh giaùc, Xaû giaùc, ba phaùp naøy, neáu khi haønh ñaïo maø taâm taùn ñoäng, thì noù thu laïi laøm cho Ñònh, Nieäm giaùc chi ôû hai nôi, nhoùm taäp thieän phaùp, ngaên chaën aùc phaùp; cuõng nhö ngöôøi giöõ cöûa, keû coù lôïi thì cho vaøo, keû voâ ích thì ñuoåi ñi. Neáu khi taâm hoân traàm thì nieäm ba phaùp laøm cho khôûi leân; neáu khi taâm taùn ñoäng thì nieäm ba phaùp laøm cho gom laïi.



Baûy vieäc naøy (Baûy giaùc chi) coù theå ñöa ñeán thaät giaùc ngoä cuûa baäc voâ hoïc, cho neân goïi laø phaàn (chi). Ñöôïc phaùp aáy an oån ñaày ñuû roài, vì muoán nhaäp vaøo thaønh Nieát-baøn voâ vi, neân thöïc haønh caùc phaùp aáy, khi aáy goïi laø Ñaïo. Hoûi: Nhöõng gì laø Boán nieäm xöù? Ñaùp: Thaân nieäm xöù; Thoï, Taâm, Phaùp nieäm xöù; aáy laø Boán nieäm xöù. Quaùn boán phaùp ñeàu coù boán: Quaùn thaân baát tònh, quaùn thoï laø khoå, quaùn taâm voâ thöôøng, quaùn phaùp voâ ngaõ. Boán phaùp naøy tuy ñeàu coù ñuû boán töôùng laø baát tònh, khoå, voâ thöôøng, voâ ngaõ; song ñoái vôùi thaân phaàn nhieàu quaùn laø baát tònh; ñoái vôùi thoï phaàn nhieàu quaùn laø khoå; ñoái vôùi taâm phaàn nhieàu quaùn laø voâ thöôøng; ñoái vôùi phaùp phaàn nhieàu quaùn laø voâ ngaõ. Vì sao? Keû phaøm phu khi chöa vaøo ñaïo, thì ñoái vôùi boán phaùp naøy, vì taø haïnh khôûi leân boán ñieân ñaûo. Trong caùc phaùp baát tònh ñieân ñaûo cho laø tònh; trong khoå ñieân ñaûo cho laø vui; trong voâ thöôøng ñieân ñaûo cho laø thöôøng; trong voâ ngaõ ñieân ñaûo cho laø ngaõ. Ñeå phaù boán ñieân ñaûo aáy neân thuyeát Boán nieäm xöù: Phaù tònh ñieân ñaûo neân noùi Thaân nieäm xöù; phaù laïc ñieân ñaûo neân noùi Thoï nieäm xöù; phaù thöôøng ñieân ñaûo neân noùi Taâm nieäm xöù; phaù ngaõ ñieân ñaûo neân noùi Phaùp nieäm xöù. Do vaäy neân noùi boán, khoâng ít khoâng nhieàu. Hoûi: Laøm sao thaønh ñöôïc Boán nieäm xöù aáy? Ñaùp: Haønh giaû nöông truù tònh giôùi, nhaát taâm tu haønh tinh taán, quaùn thaân coù naêm töôùng baát tònh. Nhöõng gì laø naêm? 1- Nôi sinh ra baát tònh 2- Chuûng töû baát tònh 3- Töï taùnh baát tònh 4- Töï töôùng baát tònh 5- Cöùu caùnh baát tònh. - Theá naøo laø nôi sinh ra baát tònh? Ñaàu, chaân, buïng, löng, hoâng, gaân, caùc vaät baát tònh hoøa hôïp goïi laø thaân nöõ, beân trong coù sanh taïng thuïc taïng, phaân, nöôùc tieåu baát tònh, beân ngoaøi coù ngoïn gioù do phieàn naõo nghieäp thoåi thöùc chuûng töû vaøo trong hai taïng, hoaëc taùm thaùng, hoaëc chín thaùng, nhö ôû trong haàm xí, nhö baøi keä noùi: Thaân aáy laø xuù ueá, Khoâng töø hoa nôû sanh, Cuõng khoâng töø Chieâm-baëc, Khoâng xuaát töø nuùi baùu. AÁy goïi laø nôi sanh ra baát tònh. - Theá naøo laø chuûng töû baát tònh? Cha meï coù ngoïn gioù voïng töôûng taø nieäm thoåi löûa daâm duïc, thòt tuûy môõ chaûy ra, noùng bieán thaønh tinh. Do



haønh nghieäp nhaân duyeân ñôøi tröôùc, thöùc chuûng töû ôû trong tinh ñoû traéng; aáy goïi laø thaân chuûng, nhö keä noùi: Thaân naøy gioáng baát tònh, Chaúng phaûi

vaät quí baùu. Khoâng töø saïch seõ sanh, Chæ töø ñöôøng tieåu ra. AÁy goïi laø chuûng töû baát tònh. - Töï taùnh baát tònh laø, töø chaân ñeán ñaàu, boán phía da moûng, trong ñoù ñaày daãy thöù baát tònh; trang söùc y phuïc, taém goäi xoa höông, aên caùc thöù haøo soaïn höông vò, traûi qua moät ñeâm ñeàu thaønh baát tònh. Giaû söû maëc aùo trôøi, aên ñoà aên trôøi, vì baûn tính cuûa thaân neân trôû thaønh baát tònh; huoáng gì aùo côm cuûa loaøi ngöôøi, nhö keä noùi: Chaát ñaát nöôùc löûa gioù, Bieán ñoåi tröø baát tònh. Nghieâng bieån röûa thaân naøy, Khoâng theå laøm thaân saïch. AÁy goïi laø töï taùnh baát tònh. - Töï töôùng baát tònh laø, nôi thaân naøy chín loã thöôøng chaûy ñoà baát tònh: Con maét chaûy nöôùc maét, tai chaûy cöùt raùy, muõi chaûy nöôùc daõi, mieäng chaûy nöôùc mieáng, ñöôøng ñaïi ñöôøng tieåu thöôøng chaûy ra phaân, nöôùc tieåu, vaø caùc loã chaân loâng chaûy moà hoâi baát tònh, nhö keä noùi: Caùc thöù vaät baát tònh, Chöùa ñaày ôû trong thaân, Thöôøng chaûy ra khoâng ngöøng, Nhö ñaõy luûng ñöïng vaät. AÁy goïi laø töï töôùng baát tònh. - Cöùu caùnh baát tònh laø, thaân naøy neáu quaêng vaøo löûa thì thaønh tro, truøng aên thì thaønh phaân, ôû ñaát thì muïc naùt thaønh ñaát, ôû nöôùc thì phình tröôùng tieâu hoïai, hoaëc bò loaøi thuûy truøng aên. Trong heát thaûy thaây cheát, thaây ngöôøi baát tònh nhaát. Phaùp baát tònh seõ noùi roäng trong ñoaïn noùi veà chín töôûng, nhö keä noùi: Xeùt kyõ quaùn thaân naøy, Cuoái cuøng ñeán choã cheát, Khoù ngaên khoâng trôû laïi. Boäi aân nhö tieåu nhaân. AÁy goïi laø cöùu caùnh baát tònh. Laïi nöõa, thaân naøy khi sanh khi cheát, nhöõng vaät ñeå gaàn thaân, choã ñeå an thaân ñeàu thaønh baát tònh; nhö nöôùc saïch thôm ngon, theo traêm gioøng



chaûy, khi ñaõ vaøo bieån, ñeàu bieán thaønh nöôùc maën. Caùc thöù myõ vò maø thaân aên vaøo, duø saéc ñeïp höông thôm, thöôïng soaïn trôn mòn, khi vaøo bieån buïng ñeàu bieán thaønh baát tònh. Thaân naøy nhö vaäy, töø sanh ñeán cheát, thöôøng coù baát tònh, raát ñaùng nhaøm gheùt. Haønh giaû suy nghó: Thaân naøy tuy baát tònh, neáu coù chuùt thöôøng thì coøn coù theå chöõa khoûi, nhöng noù laïi voâ thöôøng; thaân tuy baát tònh, voâ thöôøng, neáu coù chuùt vui thì coøn coù theå chöõa khoûi, nhöng laïi ñaïi khoå. Thaân naøy laø nôi sanh ra khoå, nhö nöôùc töø ñaát sanh ra, gioù töø hö khoâng sanh, löûa nhaân caây maø coù. Thaân naøy nhö vaäy, caùc khoå trong ngoaøi ñeàu töø thaân sanh ra. Khoå trong laø giaø, beänh, cheát, v.v... Khoå ngoaøi laø ñao gaäy, laïnh noùng, ñoùi khaùt v.v... Vì coù thaân naøy neân coù khoå aáy. Hoûi: Thaân chaúng phaûi chæ laø khoå; maø cuõng töø thaân coù vui. Neáu khoâng coù thaân thì naêm thöù duïc thuaän theo yù, ai seõ laõnh thoï? Ñaùp: Khoå ñeá trong Boán Thaùnh ñeá, Thaùnh nhaân bieát noù thaät laø khoå, keû ngu cho ñoù laø vui. Baäc Thaùnh thaät ñaùng nöông, keû ngu caàn xaû boû. Thaân naøy thaät khoå, vì döùt ñaïi khoå neân laáy tieåu khoå laøm vui; cuõng nhö ngöôøi ñaùng phaûi cheát, ñöôïc theá maïng baèng söï hình phaït, thì thaät raát vui möøng. Hình phaït thaät laø khoå, nhöng vì thay theá caùi cheát, neân cho laø vui. Laïi nöõa, khoå môùi laø vui, khoå cuõ laø khoå; nhö khi môùi ngoài thì vui, ngoài laâu sanh khoå. Khi môùi ñi, ñöùng, naèm laø vui, laâu cuõng laø khoå. Co, duoãi, cuùi, ngöôùc, xem ngoù, hít thôû, khoå thöôøng theo thaân. Töø khi môùi thoï thai, sanh ra cho ñeán

cheát, khoâng coù luùc naøo vui. Neáu oâng cho söï laõnh thoï daâm duïc laø vui, beänh daâm laø naëng; ñi tìm nöõ saéc beân ngoaøi, tìm ñöôïc caøng nhieàu, hoaïn ñeán caøng naëng; nhö khoå veà beänh gheû lôû ñöa tay vaøo löûa hô, luùc aáy coù ñöôïc chuùt vui, maø thoáng khoå lôùn laïi caøng saâu. Caùi vui nhoû nhö vaäy, cuõng do beänh maø coù, chöù khoâng phaûi thaät vui. Ngöôøi khoâng beänh xem thaáy ngöôøi hô löûa sanh taâm thöông xoùt. Ngöôøi lìa duïc xem ngöôøi daâm duïc cuõng nhö vaäy; thöông cho keû cuoàng meâ bò löûa duïc thieâu ñoát, thoï nhieàu thì khoå nhieàu. Caùc nhaân duyeân nhö vaäy, bieát roõ töôùng khoå vaø nhaân khoå cuûa thaân. Haønh giaû bieát thaân chæ laø vaät baát tònh, voâ thöôøng, khoå, baát ñaéc dó maø phaûi nuoâi naáng noù; ví nhö cha meï sanh con, con laïi teä aùc baïo ngöôïc, nhöng vì töï mình sanh ra neân phaûi nuoâi naáng noù thaønh töïu. Thaân thaät voâ ngaõ. Vì sao? Vì khoâng töï taïi. Ví nhö ngöôøi beänh phong, khoâng theå cuùi ngöôùc ñi laïi; ngöôøi bò beänh taéc coå hoïng khoâng theå noùi naêng; do vaäy neân bieát thaân khoâng töï taïi. Nhö ngöôøi coù vaät, tuøy yù söû duïng noù; coøn thaân thì khoâng ñöôïc nhö vaäy, vì khoâng töï taïi, neân xeùt bieát voâ ngaõ. Haønh giaû suy nghó: Thaân



naøy baát tònh, voâ thöôøng, khoå, khoâng voâ ngaõ nhö vaäy, coù voâ löôïng toäi aùc nhö vaäy, caùc loái quaùn thaân nhö vaäy, goïi laø Thaân nieäm xöù. Thaønh töïu thaân nieäm xöù quaùn aáy, roài laïi suy nghó: Chuùng sanh vì nhaân duyeân gì maø tham ñaém thaân naøy? Vì laïc thoï vaäy; vì côù sao, do saùu caên beân trong hoøa hôïp vôùi saùu traàn beân ngoaøi sanh ra saùu thöùc, trong saùu thöùc sanh ba thöù thoï: Khoå thoï, laïc thoï, baát khoå baát laïc thoï. Laïc thoï laø ñieàu taát caû chuùng sanh öa muoán; khoå thoï laø ñieàu heát thaûy chuùng sanh khoâng öa muoán; baát khoå baát laïc thoï thì khoâng laáy khoâng boû, nhö keä noùi: Hoaëc laøm ngöôøi aùc, hoaëc xuaát gia, Chö Thieân, ngöôøi ñôøi vaø ñoäng vaät. Trong heát thaûy möôøi phöông nguõ ñaïo, Taát caû ñeàu öa vui gheùt khoå. Vì cuoàng hoaëc ñieân ñaûo voâ trí, Khoâng bieát choã Nieát-baøn thöôøng vui Haønh giaû quaùn laïc thoï aáy, thaät bieát noù khoâng coù gì vui, maø chæ coù khoå. Vì sao? Vui laø thaät vui thì khoâng coù ñieân ñaûo, heát thaûy caùi vui cuûa theá gian höôûng thoï, ñeàu töø ñieân ñaûo sanh, khoâng coù chuùt thaät. Laïi nöõa, theo laïc thoï aáy, tuy muoán caàu vui, laïi chæ coù theå bò ñaïi khoå, nhö keä noùi: Neáu ngöôøi vaøo bieån gaëp gioù döõ, Soùng bieån quaät khôûi nhö nuùi ñen, Neáu ngöôøi vaøo traän lôùn chieán ñaáu, Qua ñöôøng hieåm lôùn giöõa nuùi döõ, Haøo quyù tröôûng giaû uoán cong mình, Gaàn guõi tieåu nhaân vì saéc duïc. Caùc thöù ñaïi khoå söï nhö vaäy, Ñeàu do taâm tham ñaém vui thích. Do vaäy neân bieát laïc thoï sanh ra caùc thöù khoå. Laïi nöõa, tuy Phaät noùi ba thöù thoï, coù laïc thoï, vì laïc thoï neân goïi laø khoå; nhö moät ñaáu maät, roùt vaøo soâng lôùn, thì maát heát yù vò. Hoûi: Neáu caùi vui cuûa theá gian, do nhaân ñieân ñaûo neân khoå, vaäy thì caùc Thaùnh nhaân thieàn ñònh sanh ra caùi vui voâ laäu, phaûi laø thaät vui. Vì côù sao? Vì caùi vui aáy khoâng töø ngu si ñieân ñaûo maø coù, taïi sao caùi vui aáy laø khoå? Ñaùp: Chaúng phaûi laø khoå. Tuy Phaät noùi voâ thöôøng töùc laø khoå, vì laø phaùp höõu laäu neân noùi khoå; vì

ngöôøi phaøm phu ñoái vôùi phaùp höõu laäu sanh taâm nhieãm tröôùc, vì phaùp höõu laäu voâ thöôøng bieán hoaïi cho neân sanh khoå. Coøn ñoái vôùi phaùp voâ laäu thì taâm khoâng nhieãm tröôùc, neân tuy voâ thöôøng



khoâng sanh ra öu bi khoå naõo, neân khoâng goïi laø khoå, cuõng khoâng bò caùc kieát söû sai söû vaäy. Laïi nöõa, neáu caùi vui voâ laäu laø khoå thì Phaät khoâng thuyeát rieâng Ñaïo ñeá, vì ñaõ goàm vaøo Khoå ñeá roài vaäy. Hoûi: Coù hai thöù vui, laø vui höõu laäu vaø vui voâ laäu. Vui höõu laäu thì haï tieän teä aùc, vui voâ laäu thì thöôïng dieäu. Vaäy vì sao trong caùi vui haï tieän thì sanh taâm nhieãm tröôùc, coøn trong caùi vui thöôïng dieäu thì khoâng sanh taâm nhieãm tröôùc? Trong caùi vui thöôïng dieäu môùi sanh taâm nhieãm tröôùc nhieàu; nhö ñoái vôùi vaøng baïc baûo vaät thì tham ñaém naëng, chöù ñaâu phaûi ñoàng nhö caây coû? Ñaùp: Trong caùi vui voâ laäu thöôïng dieäu thì trí tueä nhieàu, trí tueä nhieàu neân coù theå xa lìa söï nhieãm tröôùc. Trong caùi vui höõu laäu, caùc kieát söû tham aùi v.v... nhieàu; aùi laø goác ñaém tröôùc, thaät trí tueä, coù theå xa lìa aùi. Do vaäy cho neân khoâng nhieãm tröôùc. Laïi nöõa, trí tueä voâ laäu, thöôøng quaùn heát thaûy voâ thöôøng, quaùn voâ thöôøng neân khoâng sanh ra caùc kieát söû tham aùi v.v...; Ví nhö deâ ôû gaàn coïp, tuy ñöôïc coû non nöôùc toát, maø khoâng theå beùo maäp. Nhö vaäy, Thaùnh nhaân tuy thoï caùi vui voâ laäu, nhöng quaùn voâ thöôøng, khoâng, neân khoâng sanh taâm nhieãm tröôùc. Laïi nöõa, caùi vui voâ laäu khoâng lìa ba tam muoäi, möôøi saùu Thaùnh haïnh, thöôøng khoâng coù töôùng chuùng sanh. Neáu coù töôùng chuùng sanh, thì sanh taâm nhieãm tröôùc. Do vaäy neân caùi vui voâ laäu tuy thöôïng dieäu maø khoâng sanh taâm nhieãm tröôùc. Do caùc nhaân duyeân nhö vaäy, quaùn laïc thoï cuûa theá gian laø khoå. Quaùn khoå thoï nhö muõi teân. Quaùn baát khoå baát laïc thoï laø töôùng voâ thöôøng baïi hoaïi. Quaùn nhö vaäy thì trong laïc thoï khoâng sanh duïc tröôùc, trong khoå thoï khoâng sanh saân nhueá, trong baát khoå baát laïc thoï khoâng sanh ngu si; aáy goïi laø thoï nieäm xöù. Haønh giaû suy nghó: Vì vui neân tham ñaém thaân. Ai thoï caùi vui ñoù? Suy nghó roài bieát do taâm thoï. Chuùng sanh taâm cuoàng ñieân ñaûo cho neân thoï caùi vui ñoù, haõy neân quaùn töôùng cuûa taâm aáy laø voâ thöôøng sanh dieät, khoâng an truï ñöôïc trong moät nieäm neân khoâng theå thoï laïc. Nhöng con ngöôøi vì ñieân ñaûo neân cho laø ñöôïc thoï laïc. Vì sao? Vì khi baét ñaàu muoán thoï vui taâm sanh ra khaùc, trong khi caùi vui sanh ra taâm laïi khaùc, taâm tröôùc taâm sau khoâng baét kòp nhau, laøm sao noùi taâm thoï vui ñöôïc? Taâm quaù khöù ñaõ dieät neân khoâng thoï vui; taâm hieän taïi chæ truï trong moät nieäm quaù mau choùng neân khoâng bieát thoï vui. Hoûi: Quaù khöù, vò lai khoâng theå thoï vui; taâm hieän taïi khi truï trong



moät nieäm coù theå thoï vui. Vì sao noùi khoâng thoï? Ñaùp: Toâi ñaõ noùi vì noù ñi quaù nhanh neân khoâng bieát thoï vui. Laïi nöõa, töôùng caùc phaùp laø voâ thöôøng, neân khoâng coù luùc ngöng truï; neáu taâm ngöng truï ñöôïc trong moät nieäm, thì ñeán nieäm thöù hai noù cuõng coù theå truï, theá laø thöôøng truï khoâng coù töôùng

dieät. Nhöng nhö Phaät noùi: Heát thaûy phaùp höõu vi ñeàu coù ba töôùng, trong truï töôùng cuõng coù dieät töôùng; neáu khoâng dieät, thì khoâng phaûi laø töôùng höõu vi. Laïi nöõa, neáu phaùp luùc sau coù dieät, thì neân bieát luùc ñaàu cuõng ñaõ coù dieät. Ví nhö ngöôøi maëc aùo môùi, ngaøy môùi maëc neáu khoâng cuõ, ngaøy thöù hai cuõng khoâng theå cuõ; cho ñeán möôøi naêm aùo vaãn cöù môùi maõi, khoâng theå cuõ, maø kyø thaät noù ñaõ cuõ; cho neân bieát cuõ vôùi môùi cuøng coù moät luùc, chæ vì vi teá neân khoâng nhaän bieát, ñeán khi söï cuõ ñaõ hieän ra môùi bieát. Do vaäy bieát caùc phaùp khoâng coù luùc ngöng truï, laøm sao coù khi taâm truï ñeå ñöôïc thoï vui? Neáu khoâng truï maø thoï vui, vieäc aáy khoâng ñuùng! Do vaäy neân bieát thaät khoâng coù caùi chi thoï vui, chæ theo phaùp theá tuïc, vì caùc taâm noái nhau, neân goïi ñoù laø moät töôùng thoï vui. Hoûi: Laøm sao bieát heát thaûy phaùp höõu vi ñeàu voâ thöôøng? Ñaùp: Tröôùc toâi ñaõ noùi, nay seõ ñaùp theâm. Phaùp höõu vi aáy ñeàu phaûi tuøy thuoäc nhaân duyeân neân voâ thöôøng, tröôùc khoâng nay coù, nay coù sau khoâng, neân voâ thöôøng. Laïi nöõa, töôùng voâ thöôøng thöôøng theo doõi phaùp höõu vi, phaùp höõu vi khoâng coù taêng giaûm; heát thaûy phaùp höõu vi cöù xung khaéc nhau neân voâ thöôøng. Laïi nöõa, phaùp höõu vi coù hai töôùng giaø thöôøng theo doõi: 1- Saép giaø, 2- Hö hoaïi giaø. Coù hai töôùng cheát thöôøng theo doõi: 1- Töï cheát, 2- Keû khaùc gieát cheát. Do vaäy neân bieát heát thaûy phaùp höõu vi ñeàu voâ thöôøng. Ñoái trong caùc phaùp höõu vi, taâm voâ thöôøng raát deã thaáy bieát. Nhö Phaät noùi keû phaøm phu coù khi bieát thaân voâ thöôøng, nhöng khoâng theå bieát taâm voâ thöôøng. Neáu phaøm phu noùi thaân thöôøng laø coøn chöõa trò ñöôïc; neáu noùi taâm laø thöôøng thì laø meâ laàm quaù lôùn. Vì côù sao? Thaân truï ñöôïc möôøi naêm, hoaëc hai möôi naêm; coøn taâm thì ngaøy, thaùng, giôø, khaéc, phuùt choác qua ñi, sanh dieät ñoåi khaùc, nieäm nieäm khoâng döøng, saép muoán sanh laïi khaùc sanh, saép muoán dieät laïi khaùc dieät. Nhö söï huyeãn thuaät, thaät töôùng baát khaû ñaéc. Do voâ löôïng caùc nhaân duyeân nhö vaäy, bieát taâm voâ thöôøng; aáy goïi laø Taâm nieäm xöù. Haønh giaû suy nghó: "Taâm aáy thuoäc ai? Ai sai khieán taâm aáy?" Quaùn xong, khoâng thaáy coù chuû. Heát thaûy phaùp do nhaân duyeân hoøa hôïp neân khoâng töï taïi; khoâng töï taïi neân khoâng töï taùnh; khoâng töï taùnh neân voâ ngaõ.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 19 669

Neáu voâ ngaõ, thì ai sai khieán taâm? Hoûi: Neân coù ngaõ. Vì sao? Vì taâm sai khieán thaân, cuõng neân coù ngaõ sai khieán taâm? Ví nhö vua sai söû töôùng, töôùng sai söû binh. Nhö vaäy neân coù ngaõ sai söû taâm, coù taâm sai söû thaân ñeå thoï naêm duïc laïc? Laïi nöõa, moãi ngöôøi ñeàu coù ngaõ taâm, neân bieát thaät coù ngaõ. Neáu chæ coù thaân, vì taâm ñieân ñaûo neân chaáp ngaõ; sao khoâng ôû trong thaân khaùc khôûi chaáp ngaõ? Do töôùng aáy neân bieát moãi ngöôøi ñeàu coù ngaõ? Ñaùp: Neáu taâm sai söû thaân, coù ngaõ sai söû taâm, thôøi laïi phaûi coù caùi khaùc sai söû ngaõ; neáu laïi coù caùi khaùc sai söû ngaõ, thôøi laïi voâ cuøng. Laïi coøn coù caùi sai söû ngaõ thì seõ coù hai thaàn ngaõ. Neáu laïi voâ ngaõ, maø ngaõ sai söû taâm, thì cuõng neân chæ taâm sai söû thaân. Neáu oâng cho taâm thuoäc thaàn ngaõ, tröø taâm ra thì thaàn ngaõ khoâng bieát gì; neáu khoâng bieát gì, laøm sao sai söû taâm? Neáu thaàn

ngaõ coù töôùng bieát, thì coøn duøng taâm laøm gì? Do vaäy neân bieát chæ coù taâm laø töôùng thöùc tri, töï sai söû thaân, khoâng coù ñôïi thaàn ngaõ. Nhö taùnh löûa hay thieâu ñoát vaät, khoâng caàn ñeán ngöôøi. Hoûi: Löûa tuy coù söùc thieâu ñoát, song khoâng coù ngöôøi thì voâ duïng; taâm tuy coù töôùng thöùc tri, khoâng coù thaàn ngaõ thì khoâng sai söû ñöôïc? Ñaùp: Caùc phaùp coù töôùng neân coù, thaàn ngaõ aáy khoâng töôùng neân khoâng. OÂng duø muoán laáy hôi thôû ra vaøo vaø söï khoå vui v.v... cho laø töôùng thaàn ngaõ; vieäc aáy khoâng ñuùng. Vì sao? Vì hôi thôû ra vaøo laø töôùng cuûa thaân, thoï khoå vui v.v... laø töôùng cuûa taâm; sao laïi laáy thaân vaø taâm laøm töôùng cuûa thaàn ngaõ? Laïi nöõa, hoaëc coù khi löûa töï coù theå thieâu ñoát, khoâng ñôïi ngöôøi; chæ vì ñôøi theo danh töø maø goïi laø ngöôøi ñoát löûa. Luaän lyù cuûa oâng bò thua. Vì sao? Thaàn ngaõ chính laø ngöôøi, khoâng neân laáy ngöôøi ví duï ngöôøi. Laïi oâng coøn noùi moãi ngöôøi ñeàu coù ngaõ taâm, neân bieát thaät coù ngaõ. Neáu chæ coù thaân, maø vì taâm ñieân ñaûo neân chaáp ngaõ, sao khoâng ôû trong thaân ngöôøi khaùc khôûi taâm chaáp ngaõ. Ñoái vôùi lyù höõu ngaõ voâ ngaõ oâng coøn chöa roõ, maø laïi hoûi sao khoâng ôû trong thaân ngöôøi khaùc khôûi taâm chaáp ngaõ? Töï thaân tha thaân ñeàu töø ngaõ maø coù, ngaõ cuõng khoâng theå coù ñöôïc. Hoaëc saéc töôùng, hoaëc voâ saéc töôùng; hoaëc thöôøng hoaëc voâ thöôøng; hoaëc bieân, hoaëc voâ bieân; coù ñi, khoâng ñi; töï taïi, khoâng töï taïi; caùc töôùng ngaõ nhö vaäy ñeàu khoâng theå coù ñöôïc. Nhö ñaõ noùi ôû trong ñoaïn “Ngaõ vaên” ôû tröôùc. Do caùc nhaân duyeân nhö vaäy, quaùn caùc phaùp do nhaân duyeân hoøa hôïp sanh, khoâng coù thaät phaùp coù ngaõ; aáy goïi laø phaùp nieäm xöù. Boán nieäm xöù naøy coù ba loaïi laø Taùnh nieäm xöù, Coïng nieäm xöù, Duyeân nieäm xöù. - Theá naøo laø Taùnh nieäm xöù? Trí tueä quaùn thaân goïi laø Thaân nieäm xöù,



trí tueä quaùn caùc thoï goïi laø Thoï nieäm xöù; trí tueä quaùn caùc taâm goïi laø Taâm nieäm xöù, trí tueä quaùn caùc phaùp goïi laø Phaùp nieäm xöù; aáy laø Taùnh nieäm xöù. - Theá naøo laø Coïng nieäm xöù? Quaùn thaân treân heát, laøm nhaân duyeân phaùt sanh ñaïo; hoaëc höõu laäu, hoaëc voâ laäu, goïi laø Thaân nieäm xöù. Quaùn thoï, quaùn taâm hay quaùn phaùp treân heát, laøm nhaân duyeân phaùt sanh ñaïo, hoaëc höõu laäu, hoaëc voâ laäu, goïi laø Thoï, Taâm, Phaùp nieäm xöù; aáy laø Coïng nieäm xöù. - Theá naøo laø Duyeân nieäm xöù? Heát thaûy saéc phaùp töùc laø möôøi nhaäp vaø moät phaàn phaùp nhaäp; goïi laø Thaân nieäm xöù. Saùu thoï laø nhaõn xuùc sanh thoï; nhó, tyû, thieät, thaân, yù xuùc sanh thoï, goïi laø Thoï nieäm xöù. Saùu thöùc laø nhaõn thöùc, nhó, tyû, thieät, thaân, yù thöùc goïi laø Taâm nieäm xöù. Töôûng aám, haønh aám vaø ba voâ vi; goïi laø Phaùp nieäm xöù; aáy laø Duyeân nieäm xöù. Taùnh nieäm xöù: Laáy trí tueä laøm taùnh; khoâng coù saéc, khoâng theå thaáy, khoâng ñoái ngaïi; hoaëc höõu laäu, hoaëc voâ laäu; höõu laäu höõu baùo, voâ laäu voâ baùo, ñeàu laø phaùp höõu vi nhaân duyeân sanh, thuoäc vaøo ba ñôøi; thuoäc vaøo danh, thuoäc vaøo nhaäp beân ngoaøi, do tueä bieát. Neáu höõu laäu ñoaïn bieán tri, voâ laäu laø chaúng phaûi ñoaïn bieán trí. Höõu laäu laø coù theå ñoaïn, voâ laäu laø khoâng theå ñoaïn; laø phaùp tu, voâ caáu; laø quaû vaø cuõng coù

quaû. Heát thaûy chaúng phaûi phaùp thoï, chaúng phaûi do boán ñaïi taïo thaønh; laø phaùp höõu thöôïng (chöù khoâng phaûi phaùp voâ thöôïng). Höõu laäu nieäm xöù laø coù, voâ laäu nieäm xöù laø chaúng coù; ñeàu laø töông öng nhaân. Boán nieäm xöù thuoäc vaøo moät phaàn thieän thuoäc haønh uaån cuûa trong saùu thieän; vaø phaàn thieän haønh uaån thuoäc vaøo Boán nieäm xöù, chöù khoâng thuoäc vaøo trong baát thieän vaø voâ kyù laäu. Hoaëc coù Boán nieäm xöù chaúng phaûi phaùp höõu laäu, hoaëc phaùp höõu laäu chaúng phaûi Boán nieäm xöù; hoaëc coù Boán nieäm xöù cuõng laø phaùp höõu laäu, hoaëc chaúng phaûi Boán nieäm xöù cuõng chaúng phaûi phaùp höõu laäu. Coù Boán nieäm xöù chaúng phaûi phaùp höõu laäu laø Boán nieäm xöù voâ laäu taùnh. Phaùp höõu laäu chaúng phaûi Boán nieäm xöù laø, tröø Boán nieäm xöù höõu laäu taùnh, phaàn höõu laäu coøn laïi. Coù Boán nieäm xöù cuõng laø höõu laäu laø, Boán nieäm xöù thuoäc taùnh höõu laäu. Chaúng phaûi Boán nieäm xöù cuõng chaúng phaûi phaùp höõu laäu laø tröø Boán nieäm xöù thuoäc taùnh voâ laäu, caùc phaùp voâ laäu khaùc coøn laïi. Boán caâu veà voâ laäu cuõng nhö vaäy. Coïng nieäm xöù: Trong Coïng nieäm xöù naøy, thaân nghieäp, khaåu nghieäp laø thuoäc saéc, coøn laïi chaúng phaûi saéc. Heát thaûy chaúng theå thaáy, ñeàu laø phaùp khoâng coù ñoái ngaïi; hoaëc höõu laäu, hoaëc voâ laäu; ñeàu laø phaùp höõu vi. Höõu



laäu nieäm xöù coù baùo, voâ laäu nieäm xöù thì khoâng baùo; laø phaùp nhaân duyeân sanh, thuoäc ba ñôøi, thuoäc vaøo saéc cuûa thaân khaåu nghieäp; coøn laïi thuoäc vaøo danh, thuoäc vaøo taâm, yù, thöùc, noäi nhaäp coøn laïi thuoäc ngoaïi nhaäp, do tueä bieát. Neáu höõu laäu laø ñoaïn bieán tri, thì voâ laäu chaúng phaûi ñoaïn bieán tri. Höõu laäu coù theå ñoaïn, voâ laäu khoâng theå ñoaïn; ñeàu laø phaùp tu, ñeàu voâ caáu; laø quaû vaø cuõng coù quaû; heát thaûy chaúng phaûi phaùp thoï. Thaân, khaåu nghieäp do boán ñaïi taïo ra, coøn laïi chaúng phaûi do boán ñaïi taïo; ñeàu laø phaùp höõu thöôïng. Höõu laäu nieäm xöù laø coù, voâ laäu nieäm xöù laø chaúng phaûi coù. Thaân, khaåu nghieäp vaø caùc taâm töông öng haønh laø chaúng phaûi töông öng nhaân; phaàn coøn laïi laø töông öng nhaân. Naêm thieän phaàn thu vaøo Boán nieäm xöù, Boán nieäm xöù cuõng thu vaøo Naêm thieän phaàn; phaàn coøn laïi khoâng thu vaøo nhau, khoâng goàm trong phaùp baát thieän vaø voâ kyù laäu. Hoaëc coù Boán nieäm xöù chaúng phaûi phaùp höõu laäu, hoaëc coù phaùp höõu laäu chaúng phaûi Boán nieäm xöù; hoaëc coù Boán nieäm xöù cuõng laø phaùp höõu laäu, hoaëc chaúng phaûi Boán nieäm xöù cuõng chaúng phaûi phaùp höõu laäu. Coù Boán nieäm xöù chaúng phaûi phaùp höõu laäu laø, Boán nieäm xöù voâ laäu taùnh. Coù phaùp höõu laäu chaúng phaûi Boán nieäm xöù laø, tröø Boán nieäm xöù höõu laäu taùnh, phaàn phaùp höõu laäu coøn laïi. Coù Boán nieäm xöù cuõng laø phaùp höõu laäu, laø Boán nieäm xöù höõu laäu taùnh. Chaúng phaûi phaùp Boán nieäm xöù, chaúng phaûi phaùp höõu laäu laø hö khoâng, thöôøng duyeân Dieät ñeá, chaúng thöôøng thöôøng duyeân Dieät ñeá. Hoaëc coù Boán nieäm xöù chaúng phaûi voâ laäu, hoaëc coù phaùp voâ laäu chaúng phaûi Boán nieäm xöù; hoaëc coù Boán nieäm xöù cuõng phaùp voâ laäu, hoaëc chaúng phaûi Boán nieäm xöù chaúng phaûi

phaùp voâ laäu. Coù Boán nieäm xöù chaúng phaûi phaùp voâ laäu laø Boán nieäm xöù höõu laäu taùnh. Coù phaùp voâ laäu chaúng phaûi Boán nieäm xöù laø ba phaùp voâ vi. Coù Boán nieäm xöù cuõng laø voâ laäu laø Boán nieäm xöù voâ laäu taùnh. Chaúng phaûi Boán nieäm xöù chaúng phaûi phaùp voâ laäu laø tröø Boán nieäm xöù höõu laäu, phaàn phaùp höõu laäu coøn laïi. Duyeân nieäm xöù: Trong Duyeân nieäm xöù, Thaân nieäm xöù laø saéc, ba nieäm xöù kia chaúng phaûi saéc. Ba nieäm xöù kia khoâng theå thaáy; Thaân nieäm xöù thì caàn phaân bieät: Thaân nieäm xöù coù phaàn coù theå thaáy coù phaàn khoâng theå thaáy. Phaàn coù theå thaáy laø saéc nhaäp, phaàn khoâng theå thaáy laø chín nhaäp kia vaø moät phaàn phaùp nhaäp. Ba nieäm xöù khoâng coù ñoái ngaïi, moät Thaân nieäm xöù thì caàn phaân bieät: Thaân nieäm xöù coù ñoái ngaïi laø Möôøi nhaäp, töø Saéc nhaäp ñeán Thaân nhaäp vaø moät phaàn Phaùp nhaäp. Thaân nieäm xöù höõu laäu laø Möôøi nhaäp vaø moät phaàn Phaùp nhaäp; voâ laäu laø moät phaàn Phaùp nhaäp. Thoï nieäm xöù töông öng vôùi höõu laäu yù laø höõu laäu; töông öng vôùi voâ laäu yù laø voâ laäu. Taâm nieäm xöù cuõng nhö vaäy, Phaùp nieäm xöù thuoäc höõu laäu töôûng



aám vaø haønh aám laø höõu laäu; thuoäc voâ laäu töôûng aám, haønh aám vaø phaùp voâ vi laø voâ laäu. Ba nieäm xöù laø höõu vi, moät Phaùp nieäm xöù thì caàn phaân bieät: Phaùp nieäm xöù thuoäc töôûng aám vaø haønh aám laø höõu vi; ba voâ vi phaùp laø voâ vi. Thaân nieäm xöù baát thieän vaø Thaân nieäm xöù höõu laäu thieän laø coù quaû baùo; Thaân nieäm xöù voâ kyù vaø voâ laäu laø khoâng coù quaû baùo. Thoï nieäm xöù, Taâm nieäm xöù, Phaùp nieäm xöù cuõng nhö vaäy. Ba nieäm xöù töø nhaân duyeân sanh, Phaùp nieäm xöù thì caàn phaân bieät: Phaùp nieäm xöù neáu laø phaùp höõu vi thì töø nhaân duyeân sanh; neáu laø phaùp voâ vi thì khoâng töø nhaân duyeân sanh. Ba nieäm xöù thuoäc veà ba ñôøi, Phaùp nieäm xöù thì caàn phaân bieät: Phaùp nieäm xöù neáu laø phaùp höõu vi thì thuoäc vaøo ba ñôøi; neáu laø phaùp voâ vì thì chaúng thuoäc vaøo ba ñôøi. Thaân nieäm xöù thuoäc veà saéc, ba Nieäm xöù kia thuoäc veà danh. Taâm nieäm xöù thuoäc veà noäi nhaäp: Thoï nieäm xöù, Phaùp nieäm xöù thuoäc veà ngoaïi nhaäp; moät Thaân nieäm xöù thì caàn phaân bieät: Thaân nieäm xöù hoaëc thuoäc veà noäi nhaäp, hoaëc thuoäc veà ngoaïi nhaäp. Naêm noäi nhaäp laø nhaõn, nhó, tæ, thieät, thaân thì thuoäc veà noäi nhaäp, naêm ngoaïi nhaäp laø saéc, thanh, höông, vò, xuùc vaø moät phaàn phaùp nhaäp laø thuoäc veà ngoaïi nhaäp; do tueä bieát. Phaùp höõu laäu laø ñoaïn kieán (laø ñoaïn bieán tri); phaùp voâ laäu chaúng phaûi ñoaïn kieán. Phaùp höõu laäu laø coù theå ñoaïn; phaùp voâ laäu laø khoâng theå ñoaïn. Söï tu caàn phaân bieät: thaân nieäm xöù thieän thì neân tu, baát thieän vaø voâ kyù thì khoâng neân tu. Thoï, Taâm nieäm xöù cuõng nhö vaäy. Phaùp nieäm xöù neáu laø thieän phaùp höõu vi thì neân tu; neáu baát thieän, voâ kyù vaø thöôøng thöôøng duyeân Dieät ñeá thì khoâng neân tu. Caáu ueá caàn neân phaân bieät: Thaân nieäm xöù aån maát laø caáu, khoâng aån maát laø chaúng caáu. Thoï, Taâm, Phaùp nieäm xöù cuõng nhö vaäy. Ba nieäm xöù laø quaû vaø cuõng coù quaû; coøn moät Phaùp nieäm xöù thì caàn phaân bieät: Phaùp nieäm xöù laø quaû maø chaúng coù quaû; hoaëc laø quaû vaø cuõng coù quaû;

hoaëc chaúng phaûi quaû chaúng phaûi coù quaû. Thöôøng thöôøng duyeân dieät ñeá laø quaû chaúng phaûi coù quaû. Höõu vi phaùp nieäm xöù laø quaû vaø cuõng coù quaû. Hö khoâng chaúng phaûi thöôøng duyeân dieät ñeá laø chaúng phaûi quaû chaúng phaûi coù quaû. Ba nieäm xöù khoâng thoï, moät Thaân nieäm xöù thì caàn phaân bieät: Neáu Thaân nieäm xöù rôi vaøo thaân höõu tình soá laø coù thoï; khoâng rôi vaøo thaân höõu tình soá laø chaúng phaûi thoï Ba nieäm xöù chaúng phaûi do boán ñaïi taïo thaønh; moät thaân nieäm xöù thì



caàn phaân bieät: Thaân nieäm xöù chín nhaäp laø saéc, höông, vò, xuùc, nhaõn, nhó, tæ, thieät, thaân vaø moät phaàn cuûa thanh nhaäp, phaùp nhaäp laø do boán ñaïi taïo; coøn moät phaàn phaùp nhaäp chaúng phaûi do boán ñaïi taïo. Ba nieäm xöù laø phaùp höõu thöôïng; moät phaùp nieäm xöù thì caàn phaân bieät: Phaùp nieäm xöù thuoäc phaùp höõu vi, hö khoâng vaø chaúng phaûi thöôøng thöôøng duyeân dieät ñeá laø phaùp höõu thöôïng, Nieát baøn laø phaùp voâ thöôïng. Boán nieäm xöù neáu laø höõu laäu laø coù, neáu laø voâ laäu laø chaúng phaûi coù. Hai nieäm xöù laø Thoï vaø Taâm nieäm xöù töông öng nhaân. Moät Thaân nieäm xöù khoâng töông öng nhaân; coøn Phaùp nieäm xöù thì neáu thuoäc töôûng uaån vaø töông öng haønh uaån laø töông öng nhaân; nhöõng phaùp coøn laïi laø baát töông öng nhaân. Boán nieäm xöù phaân thuoäc saùu thieän phaùp, saùu thieän phaùp cuõng phaân thuoäc Boán nieäm xöù. Phaàn baát thieän, phaàn voâ kyù cuõng tuøy chuûng loaïi thuoäc nhau nhö theá. Ba laäu laø duïc laäu, höõu laäu, voâ minh laäu thì thuoäc moät phaàn nieäm xöù; moät phaàn nieäm xöù cuõng thuoäc ba laäu. Höõu laäu thuoäc Boán nieäm xöù phaàn; Boán nieäm xöù phaàn cuõng thuoäc voâ laäu. Caùc nghóa nhö vaäy, noùi roäng trong Thieân naïn. Hoûi: Nhöõng gì laø noäi thaân? Nhöõng gì laø ngoaïi thaân? Neáu nhö noäi thaân ngoaïi thaân ñeàu ñaõ goàm heát taát caû, sao coøn noùi quaùn noäi ngoaïi thaân? Ñaùp: Noäi laø töï thaân, ngoaïi laø tha thaân. Töï thaân coù hai: 1- Caùc baát tònh trong thaân, 2- Da, loâng, moùng, toùc ngoaøi thaân. Laïi nöõa, haønh giaû quaùn töû thi phình tröôùng, tieâu hoaïi. Laáy töôùng ñoù ñeå töï quaùn thaân cuõng nhö töôùng aáy. Söï vieäc aáy, ta chöa lìa ñöôïc töôùng aáy. Thaây cheát laø ngoaïi thaân, thaân haønh giaû laø noäi thaân. Neáu nhö haønh giaû khi thaáy nöõ nhaân ñoan chaùnh maø sanh taâm nhieãm tröôùc, thì lieàn quaùn thaân aáy laø baát tònh, laø ôû beân ngoaøi; vaø töï bieát thaân ta cuõng nhö vaäy, laø ôû beân trong. Laïi nöõa, naêm caên nhaõn, nhó v.v... laø noäi thaân; naêm traàn, saéc, höông laø ngoaïi thaân. Boán ñaïi ñaát, nöôùc, löûa, gioù laø noäi thaân; boán ñaïi sôû taïo saéc, höông, vò, xuùc laø ngoaïi thaân. Nôi coù caûm giaùc khoå, vui laø noäi thaân; nôi khoâng coù caûm giaùc khoå, vui laø ngoaïi thaân. Töï thaân vaø caùc caên nhaõn v.v... laø noäi thaân; vôi con vaø caùc vaät caàn duøng nhö taøi cuûa ruoäng nhaø laø ngoaïi thaân. Vì sao? Vì heát thaûy saéc phaùp ñeàu laø thaân nieäm xöù. Haønh giaû tìm nôi moät thaân aáy coù thöôøng, laïc, ngaõ, tònh chaêng? Tìm xeùt kyõ caøng ñeàu khoâng theå coù ñöôïc. Nhö tröôùc ñaõ noùi trong ñoaïn quaùn phaùp. Quaùn beân trong ñaõ laø khoâng theå coù ñöôïc; vaäy quaùn beân ngoaøi hoaëc

laø seõ coù ö? Vì sao? Vì vaät beân ngoaøi laø choã heát thaûy chuùng sanh nhieãm tröôùc; nhöng khi quaùn ngoaïi thaân cuõng khoâng theå coù ñöôïc. Laïi suy nghó raèng: Ta quaùn beân trong laø khoâng theå coù ñöôïc, vaäy ta haõy quaùn beân ngoaøi hoaëc laø coù chaêng? Nhöng quaùn beân ngoaøi cuõng laïi khoâng theå coù ñöôïc!. Töï suy nghó raèng: Hay taïi ta sai laàm, vaäy nay ta seõ quaùn chung caû noäi ngoaïi. Quaùn trong quaùn ngoaøi aáy laø töôùng bieät, quaùn trong ngoaøi cuøng luùc goïi laø töôùng toång. Toång quaùn, bieät quaùn roát raùo khoâng theå coù ñöôïc. Söï quaùn nhö vaäy ñaõ troïn veïn. Hoûi: Thaân nieäm xöù coù theå coù trong coù ngoaøi, coøn caùc thoï laø thuoäc veà ngoaïi nhaäp, taïi sao phaân bieät coù noäi thoï ngoaïi thoï? Ñaùp: Phaät noùi coù hai thöù thoï laø thaân thoï vaø taâm thoï. Thaân thoï laø ngoaøi, taâm thoï laø trong. Laïi coù thoï töông öng vôùi naêm thöùc laø ngoaøi, thoï töông öng vôùi yù thöùc laø trong. Do möôøi hai nhaäp laøm nhaân duyeân neân coù caùc thoï phaùt sanh, thoï sanh töø phía saùu noäi nhaäp goïi laø trong; thoï sanh töø phía saùu ngoaïi nhaäp goïi laø ngoaøi. Thoâ thoï laø ngoaøi, teá thoï laø trong. Hai thöù khoå laø noäi khoå vaø ngoaïi khoå. Noäi khoå coù hai laø thaân khoå vaø taâm khoå. Thaân khoå laø thaân bò boán traêm leû boán beänh nhö ñau thaân, ñau ñaàu v.v...; aáy laø thaân khoå. Taâm khoå laø lo, buoàn, giaän, sôï, ghen gheùt, nghi ngôø v.v...; aáy laø taâm khoå. Hai khoå aáy hôïp laïi laø noäi khoå. Ngoaïi khoå coù hai: Moät laø vöông giaû hôn mình, aùc taëc, sö töû, hoå lang, raén reát böùc haïi mình. Hai laø gioù, möa, laïnh, noùng, saám chôùp, seùt ñaùnh v.v... Hai thöù khoå naøy goïi laø ngoaïi khoå. Thoï vui, thoï khoâng khoå khoâng vui cuõng nhö vaäy. Laïi nöõa, duyeân noäi phaùp laø noäi thoï, duyeân ngoaïi phaùp laø ngoaïi thoï. Laïi nöõa, moät traêm linh taùm thoï laø noäi thoï, phaàn coøn laïi laø ngoaïi thoï. Hoûi: Taâm laø thuoäc veà noäi nhaäp, sao noùi quaùn ngoaïi taâm? Ñaùp: Taâm tuy thuoäc veà noäi nhaäp; song vì duyeân ngoaïi phaùp neân goïi laø ngoaïi taâm. YÙ thöùc laø noäi taâm, nguõ thöùc laø ngoaïi taâm. Nhieáp taâm vaøo thieàn laø noäi taâm, taâm taùn loaïn laø ngoaïi taâm. Taâm töông öng vôùi naêm caùi, beân trong baûy giaùc; beân trong aáy laø noäi taâm. Taâm töông öng vôùi naêm trieàn caùi beân ngoaøi, baûy giaùc beân ngoaøi, aáy laø ngoaïi taâm. Caùc thöù phaân bieät trong ngoaøi nhö vaäy, aáy laø noäi taâm ngoaïi taâm. Hoûi: Phaùp nieäm xöù laø thuoäc veà ngoaïi nhaäp, taïi sao noùi quaùn noäi phaùp? Ñaùp: Tröø thoï, caùc taâm sôû phaùp khaùc hay duyeân noäi phaùp, taâm sôû phaùp laø noäi phaùp; hay duyeân ngoaïi phaùp taâm sôû phaùp, voâ vi, taâm baát



töông öng haønh, aáy laø ngoaïi phaùp. Laïi nöõa, phaùp cuûa yù thöùc duyeân goïi laø phaùp. Nhö Phaät noùi: “Nöông duyeân sanh yù thöùc”. Trong ñaây tröø thoï, caùc taâm sôû phaùp khaùc laø noäi phaùp, caùc taâm baát töông haønh vaø phaùp voâ vi; aáy laø ngoaïi phaùp. Boán chaùnh caän coù hai: 1- Taùnh chaùnh caän, 2- Coïng chaùnh caän. Taùnh chaùnh caän laø vì Ñaïo neân tu boán thöù tinh taán, laø tinh taán ngaên ngöøa hai phaùp baát thieän vaø tu taäp hai phaùp thieän. Khi quaùn Boán

nieäm xöù, neáu coù taâm giaûi ñaõi, hoaëc caùc phieàn naõo nhö naêm caùi che taâm hay khi xa lìa naêm thieän caên laø tín, taán v.v... maø caùc phaùp baát thieän ñoù ñaõ sanh thì sieâng tinh taán döùt tröø, neáu chöa sanh thì tinh taán khoâng ñeå cho sanh. Coøn naêm thieän caên tín, taán v.v... neáu chöa sanh thì tinh taán laøm cho sanh, neáu ñaõ sanh thì tinh taán laøm cho taêng tröôûng. Phaùp tinh taán ñoái vôùi Boán nieäm xöù nhieàu thì ñöôïc goïi laø chaùnh caàn. Hoûi: Sao trong baûy loaïi phaùp laø Boán nieäm xöù, Boán chaùnh caàn, Boán nhö yù tuùc, Naêm caên, Naêm Löïc, Baûy giaùc chi, Taùm chaùnh ñaïo; chæ boán haïnh naøy goïi laø Chaùnh caàn, vaø taùm thöù sau thì goïi laø Chaùnh ñaïo, ngoaøi ra ñeàu khoâng goïi laø chaùnh? Ñaùp: Boán tinh taán thì taâm doõng maõnh phaùt ñoäng, sôï sai laàm neân goïi laø Chaùnh caàn; haønh ñaïo höôùng ñeán phaùp, sôï ñoïa taø phaùp, neân goïi laø Chaùnh ñaïo. Taùnh laø boán taùnh tinh taán. Coïng laø boán taùnh tinh taán ñeàu laøm nhaân duyeân ñaàu tieân phaùt sanh Chaùnh ñaïo. Hoaëc höõu laäu, hoaëc voâ laäu; hoaëc saéc, hoaëc voâ saéc; nhö treân ñaõ noùi. Khi thöïc haønh Boán chaùnh caàn, neáu taâm hôi bò taùn loaïn, laáy ñònh thu nhieáp laïi, ñoù goïi laø Nhö yù tuùc. Ví nhö ñoà aên ngon, thieáu muoái thì voâ vò, ñöôïc muoái thì vò ñaày ñuû nhö yù. Laïi nhö ngöôøi coù hai chaân, laïi coù ñöôïc ngöïa toát, xe toát thì ñi ñeán nôi nhö yù. Haønh giaû nhö vaäy, ñöôïc thaät trí tueä veà Boán nieäm xöù, chaùnh tinh taán trong Boán chaùnh caàn, do tinh taán neân trí tueä taêng nhieàu maø ñònh löïc giaûm yeáu, ñöôïc coù Boán ñònh thu nhieáp taâm laïi, laøm cho ñònh tueä ngang nhau, maø sôû nguyeän ñeàu thaønh töïu; aáy goïi laø Nhö yù tuùc. Hoûi: Trong Boán nieäm xöù, Boán chaùnh caàn ñaõ coù ñònh; sao khoâng goïi laø Nhö yù tuùc? Ñaùp: Kia tuy coù ñònh, maø trí tueä tinh taán löïc nhieàu, ñònh löïc yeáu haønh giaû khoâng ñöôïc nhö yù nguyeän. Boán ñònh laø, do duïc laøm chuû maø ñaéc ñònh, do tinh taán laøm chuû maø ñaéc ñònh, do ñònh laøm nhaân duyeân phaùt sanh ñaïo; hoaëc höõu laäu, hoaëc voâ laäu. Do taâm laøm chuû maø ñaéc ñònh, do tö duy laøm chuû maø ñaéc ñònh, do ñònh laøm nhaân duyeân phaùt sanh ñaïo; hoaëc



höõu laäu, hoaëc voâ laäu. Coïng vôùi thieän nguõ uaån goïi laø coïng nhö yù, Boán ñònh do duïc laøm chuû phaùt sanh v.v... goïi laø Taùnh nhö yù. Boán chaùnh caàn, Boán nhö yù tuùc, nhö trong taùnh nieäm xöù, coïng nieäm xöù ñaõ phaân bieät noùi roäng. Naêm caên laø tin vaøo ñaïo vaø thieän phaùp trôï ñaïo, goïi laø Tín caên. Khi thöïc haønh ñaïo vaø phaùp trôï ñaïo aáy, sieâng caàu khoâng ngöøng, goïi laø Tinh Taán caên. Nhôù nghó ñaïo vaø phaùp trôï ñaïo, khoâng coøn nghó gì khaùc, goïi laø Nieäm caên. Nhaát taâm nhôù nghó khoâng taùn loïan goïi laø Ñònh caên. Vì ñaïo vaø phaùp trôï ñaïo quaùn möôøi saùu haønh töôùng nhö voâ thöôøng, khoå v.v... goïi laø Tueä caên. Naêm caên taêng tröôûng khoâng bò phieàn naõo phaù hoaïi thì goïi laø Naêm löïc. Nhö ñaõ noùi trong Naêm caên. Naêm caên, naêm löïc naøy thuoäc trong haønh uaån, thöôøng chung töông öng, theo taâm haønh ñoäng, laø taâm sôû phaùp, chung vôùi taâm sanh, chung vôùi taâm truù, chung vôùi taâm dieät. Neáu coù naêm phaùp naøy laø theo chaùnh ñònh, neáu khoâng coù naêm phaùp naøy laø rôi vaøo taø ñònh. Nghóa cuûa Baûy giaùc phaàn, nhö tröôùc ñaõ noùi. Hoûi: Tröôùc tuy ñaõ noùi

nghóa Baûy giaùc phaàn, song chaúng phaûi noùi theo phaùp A-tyø-ñaøm? Ñaùp: Nay seõ noùi tieáp. Cuõng nhö nghóa cuûa Boán nieäm xöù, Baûy giaùc phaàn naøy laø voâ saéc, khoâng theå thaáy, khoâng ñoái ngaïi; laø voâ laäu, höõu vi, nhaân duyeân sanh, nhieáp veà ba ñôøi, thuoäc veà danh, thuoäc veà ngoaïi nhaäp; do tueä bieát, chaúng phaûi ñoaïn bieán tri, chaúng phaûi ñoaïn; laø phaùp tu, phaùp voâ caáu; laø quaû vaø cuõng coù quaû; chaúng phaûi phaùp thoï, chaúng phaûi do boán ñaïi taïo; laø phaùp höõu thöôïng, chaúng phaûi coù; laø töông öng nhaân. Hai thieän phaàn (höõu laäu thieän, voâ laäu thieän) goàm Baûy giaùc phaàn; Baûy giaùc phaàn goàm hai thieän phaàn, khoâng goàm vaøo phaùp baát thieän, voâ kyù laäu vaø höõu laäu. Hai phaàn voâ laäu (höõu vi voâ laäu, voâ vi voâ laäu) goàm Baûy giaùc phaàn; Baûy giaùc phaàn goàm hai phaàn voâ laäu. Caùc nghóa nhö vaäy v.v... nhö trong Thieân naïn coù noùi roäng. Taùm Thaùnh ñaïo phaàn nhö tröôùc ñaõ noùi. Chaùnh kieán laø trí tueä, nhö ñaõ noùi trong Boán nieäm xöù, tueä caên, tueä löïc, traïch phaùp giaùc. Chaùnh tö duy laø khi quaùn Boán ñeá coù taâm voâ laäu töông öng, suy nghó phaùt ñoäng, giaùc bieát ño löôøng. Chaùnh phöông tieän laø nhö ñaõ noùi trong Boán Chaùnh caàn, Tinh taán caên, Tinh taán löïc, Tinh taán giaùc. Chaùnh nieäm laø nhö ñaõ noùi trong Nieäm caên, Nieäm löïc, Nieäm giaùc. Chaùnh ñònh laø nhö ñaõ noùi trong yù tuùc, ñònh caên, ñònh löïc, ñònh giaùc. Chaùnh ngöõ, Chaùnh nghieäp, Chaùnh ma- ïng nay seõ noùi. Tröø boán thöù taø maïng thuoäc veà khaåu nghieäp, duøng voâ laäu trí tueä tröø boû xa lìa caùc khaåu taø nghieäp; aáy laø Chaùnh ngöõ. Chaùnh nghieäp cuõng nhö vaäy. Duøng trí tueä voâ laäu tröø boû xaû ly naêm thöù taø maïng; goïi laø



Chaùnh maïng. Hoûi: Nhöõng gì laø naêm thöù taø maïng? Ñaùp: 1- Neáu haønh giaû vì lôïi döôõng, doái traù hieän töôùng kyø ñaëc. 2- Vì lôïi döôõng töï noùi coâng ñöùc cuûa mình. 3- Vì lôïi döôõng, xem töôùng caùt hung ñeå noùi cho ngöôøi. 4- Vì lôïi döôõng, to tieáng hieän oai khieán ngöôøi khieáp sôï. 5- Vì lôïi döôõng, khen ngôïi coâng ñöùc cuùng döôøng ñeå khích ñoäng loøng ngöôøi. Duøng nhaân duyeân taø vaïy ñeå nuoâi soáng, aáy goïi laø taø maïng. Taùm chaùnh ñaïo naøy goàm ba phaàn: Ba thöù laø Giôùi phaàn, ba thöù laø Ñònh phaàn, hai thöù laø Tueä phaàn. Tueä phaàn, Ñònh phaàn nhö tröôùc ñaõ phaân bieät noùi, rieâng Giôùi phaàn nay seõ noùi. Giôùi phaàn laø saéc taùnh (voâ bieåu saéc), khoâng theå thaáy, khoâng coù ñoái ngaïi; thuoäc voâ laäu, höõu vi, khoâng baùo, nhaân duyeân sanh, nhieáp veà ba ñôøi, nhieáp veà saéc chaúng phaûi nhieáp veà danh, nhieáp veà ngoaïi nhaäp, do tueä bieát. Chaúng phaûi ñoaïn kieán ( neân hieåu laø ñoaïn bieán tri) chaúng theå ñoaïn; laø phaùp tu, phaùp voâ caáu; laø quaû vaø cuõng coù quaû, chaúng phaûi phaùp thoï, do boán ñaïi taïo; laø phaùp höõu thöôïng, phaùp chaúng phaûi coù, chaúng phaûi töông öng nhaân. Moät thieän phaàn (höõu laäu thieän) goàm ba chaùnh (ngöõ, nghieäp, maïng), ba chaùnh thuoäc moät thieän phaàn, khoâng thuoäc vaøo baát thieän, höõu laäu, voâ kyù laäu. Moät phaùp voâ laäu thuoäc ba chaùnh; ba chaùnh cuõng thuoäc moät phaùp voâ laäu. Caùc loái phaân bieät nhö vaäy, nhö trong A-tyø-ñaøm ñaõ noùi roäng. Ba möôi baûy ñaïo phaåm naøy, ôû Sô thieàn ñòa coù ñuû, trong Vò ñaùo ñòa coù ba möôi saùu, tröø hyû giaùc. Trong ñeä Nhò thieàn cuõng coù

ba möôi saùu; tröø Chaùnh haïnh (chaùnh caàn). Trong trung gian thieàn, ñeä Tam, ñeä Töù thieàn ñeàu coù ba möôi laêm; tröø hyû giaùc, chaùnh haïnh. Trong ba voâ saéc ñònh coù ba möôi hai; tröø hyû giaùc, chaùnh haïnh, chaùnh ngöõ, chaùnh nghieäp, chaùnh maïng. Trong Höõu ñaûnh ñòa coù hai möôi hai; tröø baûy giaùc phaàn, Taùm thaùnh ñaïo phaàn. Trong Duïc giôùi coù hai möôi hai, cuõng nhö vaäy. Ñaây laø phaân bieät noùi ôû trong phaùp Thanh vaên. Hoûi: Trong Ñaïi thöøa noùi nghóa Ba möôi baûy ñaïo phaåm nhö theá naøo? Ñaùp: Ñaïi Boà-taùt thöïc haønh Boán nieäm xöù, quaùn noäi thaân laø voâ thöôøng, khoå, nhö beänh nhö ung, thòt xöông tuï taäp baïi hoaïi, ñaày daãy baát tònh, chín loã thöôøng chaûy ra, ñoù laø nhaø xí. Nhö vaäy quaùn thaân loä baøy xaáu xa, khoâng moät choã saïch, thòt laáp xöông voùc, gaân buoäc, da boïc. Do chòu nghieäp nhaân höõu laäu ñôøi tröôùc vaø do ñôøi nay taém röûa, höông hoa, y phuïc, aên uoáng,

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 19 678

ngoïa cuï, thuoác men v.v... taïo thaønh. Nhö xe coù hai baùnh, do söùc boø keùo coù theå ñi ñeán ñöôïc. Do nhaân duyeân hai ñôøi laøm thaønh xe thaân, do con Boø "thöùc" keùo qua laïi quanh co. Thaân naøy do boán ñaïi hoøa hôïp taïo thaønh gioáng nhö boït nöôùc, troáng roãng khoâng kieân coá. Thaân naøy voâ thöôøng, laâu chaéc phaûi bò phaù hoaïi. Töôùng cuûa thaân naøy khoâng theå tìm thaáy ôû trong thaân, cuõng khoâng ôû ngoaøi thaân, cuõng khoâng ôû chaëng giöõa. Thaân töï khoâng bieát, voâ tri voâ taùc, gioáng nhö töôøng vaùch ngoùi ñaù. Trong thaân naøy khoâng coù thaân töôùng nhaát ñònh, khoâng coù ai laøm ra thaân naøy, cuõng khoâng coù ai sai khieán laøm. Thaân naøy ñôøi tröôùc, ñôøi naøy, ñôøi sau ñeàu khoâng theå coù ñöôïc. Coù taùm vaïn hoä truøng, voâ löôïng caùc beänh vaø caùc thöù ñoùi khaùt, laïnh noùng, hình theå suy taøn, v.v... thöôøng böùc naõo thaân naøy. Ñaïi Boà-taùt quaùn thaân nhö vaäy, bieát chaúng phaûi thaân ta, cuõng chaúng phaûi thaân ngöôøi khaùc, khoâng ñöôïc töï taïi laøm vaø khoâng laøm. Thaân töôùng cuûa thaân naøy troáng, do nhaân duyeân hö voïng sanh ra. Thaân naøy laø giaû coù, thuoäc nghieäp nhaân duyeân cuûa ñôøi tröôùc. Boà-taùt töï suy nghó: Ta khoâng neân tieác thaân naøy. Vì côù sao? Vì thaân töôùng naøy khoâng hôïp khoâng taùn, khoâng ñeán khoâng ñi, khoâng sanh khoâng dieät, khoâng nöông töïa. Döïa theo thaân, quaùn thaân naøy laø voâ ngaõ, voâ ngaõ sôû cho neân khoâng, vì khoâng cho neân khoâng caùc töôùng nam nöõ. Khoâng caùc töôùng cho neân khoâng öôùc nguyeän. Quaùn nhö vaäy ñöôïc vaøo moân Voâ taùc trí, bieát thaân khoâng laøm, khoâng coù keû laøm, chæ do caùc phaùp nhaân duyeân hoøa hôïp sanh. Caùc nhaân duyeân laøm ra thaân naøy cuõng laïi töø hö voïng ñieân ñaûo maø coù, chính trong nhaân duyeân aáy cuõng khoâng coù töôùng nhaân duyeân. Nhaân duyeân aáy sanh, cuõng khoâng coù töôùng sanh. Suy nghó nhö vaäy bieát thaân naøy töø xöa ñeán nay khoâng coù töôùng sanh, bieát thaân naøy laø voâ töôùng, khoâng theå chaáp thuû. Voâ sanh neân voâ töôùng, voâ töôùng neân voâ sanh. Chæ doái gaït keû phaøm phu neân goïi laø thaân. Boà-taùt khi quaùn thaät töôùng cuûa thaân nhö vaäy, lìa xa caùc aùi tröôùc duïc nhieãm. Taâm thöôøng buoäc nieäm ôû nôi thaân, tuøy theo thaân quaùn nhö vaäy, goïi laø Boà-taùt quaùn thaân nieäm xöù. Quaùn ngoaïi thaân, quaùn noäi ngoaïi

thaân cuõng nhö vaäy. - Boà-taùt quaùn Thoï nhö theá naøo? Quaùn noäi thoï. Thoï naøy coù ba thöù laø hoaëc khoå, hoaëc vui, hoaëc khoâng khoå khoâng vui. Caùc thoï aáy khoâng töø ñaâu ñeán, dieät khoâng ñi veà ñaâu, chæ theo hö cuoàng ñieân ñaûo voïng töôûng sanh; laø baùo quaû, thuoäc nhaân duyeân nghieäp ñôøi tröôùc. Boà-taùt caàu tìm caùc thoï nhö vaäy, khoâng ôû trong quaù khöù, khoâng ôû vò lai, khoâng ôû hieän taïi; bieát caùc thoï aáy laø khoâng, voâ ngaõ, voâ ngaõ sôû, voâ thöôøng phaù hoaïi. Quaùn caùc thoï ba ñôøi aáy laø khoâng, voâ töôùng, voâ taùc, ñöôïc vaøo moân giaûi thoaùt. Cuõng quaùn



caùc thoï sanh dieät, cuõng bieát caùc thoï khoâng hôïp khoâng tan, khoâng sanh khoâng dieät, nhö vaäy ñöôïc vaøo moân voâ sanh. Bieát caùc thoï voâ sanh neân voâ töôùng, voâ töôùng neân voâ sanh. Bieát nhö vaäy roài, buoäc taâm ôû trong quaùn duyeân, hoaëc coù khoå, coù vui, khoâng khoå khoâng vui ñöa ñeán, taâm khoâng laõnh thoï, khoâng aùi tröôùc, khoâng nöông töïa. Do caùc nhaân duyeân nhö vaäy quaùn caùc thoï, aáy goïi laø Thoï nieäm xöù. Quaùn ngoaïi thoï, quaùn noäi ngoaïi thoï cuõng nhö vaäy. - Boà-taùt quaùn taâm nieäm xöù nhö theá naøo? Boà-taùt quaùn noäi taâm. Noäi taâm aáy coù ba thöù laø sanh, truï, dieät. Suy nghó raèng: Taâm naøy sinh khoâng töø ñaâu ñeán, dieät cuõng khoâng ñi veà ñaâu, chæ theo nhaân duyeân trong ngoaøi hoøa hôïp sanh, taâm aáy khoâng coù thaät töôùng nhaát ñònh, cuõng khoâng thaät sanh, truï, dieät; cuõng khoâng ôû trong quaù khöù vò lai, hieän taïi. Taâm aáy khoâng ôû trong, ôû ngoaøi, khoâng ôû chaëng giöõa. Taâm aáy cuõng voâ taùnh voâ töôùng, cuõng khoâng ai sanh, khoâng ai khieán sanh. Do beân ngoaøi coù nhaân duyeân cuûa saùu traàn, beân trong coù taâm töôûng ñieân ñaûo, sanh dieät tieáp noái neân mieãn cöôõng goïi laø taâm. Trong taâm nhö vaäy, thaät töôùng cuûa taâm khoâng theå coù ñöôïc. Taùnh cuûa taâm aáy baát sanh baát dieät, thöôøng laø töôùng tònh, bò töôùng khaùch traàn phieàn naõo nhieãm tröôùc neân goïi laø taâm baát tònh. Taâm khoâng töï bieát taâm. Vì côù sao? Vì taâm aáy, töôùng cuûa taâm laø khoâng. Taâm aáy goác ngoïn khoâng coù thaät phaùp. Taâm aáy vôùi caùc phaùp khoâng hôïp khoâng tan; cuõng khoâng ñôøi tröôùc, ñôøi sau, ñôøi giöõa; khoâng saéc, khoâng hình, khoâng ñoái ngaïi; chæ laø ñieân ñaûo hö voïng sanh. Taâm aáy laø khoâng, voâ ngaõ, voâ ngaõ sôû, khoâng thöôøng, khoâng thaät; aáy goïi laø tuøy thuaän quaùn taâm. Bieát töôùng cuûa taâm voâ sanh, ñöôïc vaøo trong voâ sanh phaùp. Vì côù sao? Vì taâm aáy voâ sanh, voâ taùnh, voâ töôùng, ngöôøi trí bieát ñöôïc. Ngöôøi trí tuy quaùn töôùng sanh dieät cuûa taâm cuõng khoâng thaáy coù phaùp thaät sanh thaät dieät, khoâng phaân bieät nhô saïch, maø taâm ñöôïc thanh tònh. Do taâm thanh tònh neân khoâng bò khaùch traàn phieàn naõo caáu nhieãm. Nhö vaäy v.v... quaùn noäi taâm. Quaùn ngoaïi taâm, quaùn noäi ngoaïi taâm cuõng nhö vaäy. - Boà-taùt quaùn phaùp nieäm xöù nhö theá naøo? Quaùn heát thaûy phaùp khoâng ôû trong, khoâng ôû ngoaøi, khoâng ôû chaëng giöõa; khoâng ôû trong ñôøi quaù khöù, vò lai, hieän taïi; chæ theo nhaân duyeân hoøa hôïp voïng kieán sanh ra, khoâng coù thaät töôùng nhaát ñònh, khoâng coù phaùp aáy, phaùp aáy cuûa ai. Trong caùc phaùp, töôùng cuûa phaùp laø khoâng theå coù ñöôïc, cuõng khoâng coù phaùp hoaëc

hôïp hoaëc tan. Heát thaûy phaùp khoâng coù gì coù nhö hö khoâng. Heát thaûy phaùp hö doái nhö huyeãn, taùnh caùc phaùp voán tònh, khoâng oâ nhieãm nhau. Caùc phaùp khoâng coù thoï; caùc phaùp khoâng coù gì; caùc phaùp khoâng theå bieát ñöôïc, vì taâm sôû phaùp hö doái vaäy. Khi quaùn nhö vaäy, khoâng thaáy coù phaùp



hoaëc töôùng moät, hoaëc töôùng khaùc. Quaùn heát thaûy phaùp laø khoâng, voâ ngaõ, khoâng coù töï taùnh; aáy thaät laø khoâng, thaät khoâng neân khoâng coù töôùng, khoâng coù töôùng neân khoâng coù taïo taùc; khoâng taïo taùc neân khoâng thaáy phaùp hoaëc sanh hoaëc dieät. Truï trong trí tueä aáy, ñöôïc vaøo moân Voâ sanh phaùp nhaãn. Baáy giôø tuy quaùn caùc phaùp sanh dieät cuõng vaøo moân voâ töôùng. Vì côù sao? Vì heát thaûy phaùp lìa caùc töôùng, ngöôøi trí ñaõ bieát roõ. Khi quaùn nhö vaäy, buoäc taâm vaøo trong quaùn duyeân, thuaän theo caùc phaùp töôùng, khoâng nhôù nieäm thaân, thoï, taâm, phaùp; bieát boán phaùp aáy khoâng coù nôi choã; aáy laø noäi phaùp nieäm xöù. Ngoaïi phaùp nieäm xöù, noäi ngoaïi phaùp nieäm xöù cuõng nhö vaäy. Boán chaùnh caàn, boán nhö yù tuùc cuõng caàn phaân bieät nhö vaäy, quaùn noù laø khoâng, khoâng coù nôi choã. - Boà-taùt thöïc haønh naêm caên nhö theá naøo? Ñaïi Boà-taùt quaùn Naêm caên, tu Naêm caên. Tín caên laø tin heát thaûy phaùp do nhaân duyeân sanh, do taâm ñieân ñaûo voïng kieán sanh; nhö voøng löûa quay, nhö moäng nhö huyeãn. Tin caùc phaùp laø baát tònh, voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ; nhö beänh nhö ung, nhö gai nhoïn, tai bieán baïi hoaïi. Tin caùc phaùp khoâng gì coù; nhö naém tay khoâng doái treû nhoû. Tin caùc phaùp khoâng ôû trong quaù khöù, khoâng ôû trong vò lai, khoâng ôû trong hieän taïi, khoâng töø ñaâu ñeán, dieät khoâng ñi veà ñaâu. Tin caùc phaùp laø khoâng, voâ töôùng voâ taùc, baát sanh baát dieät. Voâ taùc voâ töôùng maø tin söï trì giôùi, thieàn ñònh, trí tueä, giaûi thoaùt, giaûi thoaùt tri kieán. Ñöôïc tín caên aáy, khoâng coøn bò thoái chuyeån. Laáy tín caên laøm ñaàu, kheùo trì tònh giôùi, truï trong söï trì giôùi roài thì tín taâm khoâng ñoäng khoâng chuyeån. Nhaát taâm tin chaéc nöông nghieäp coù quaû baùo, xa lìa caùc taø kieán, khoâng coøn tin caùc lôøi leõ khaùc, chæ thoï trì Phaät phaùp, tin chuùng Taêng. Truï trong thaät ñaïo, tröïc taâm nhu nhuyeán hay nhaãn, thoâng ñaït voâ ngaïi, khoâng lay ñoäng khoâng bieán hoaïi, ñaéc löïc töï taïi, aáy goïi laø Tín caên. Tinh taán caên laø ngaøy ñeâm thöôøng tu haønh tinh taán, khöôùc tröø naêm ñieàu che laáp, baûo hoä naêm caên, muoán ñöôïc, muoán bieát, muoán thöïc haønh, muoán tuïng, muoán ñoïc, cho ñeán muoán nghe caùc kinh phaùp thaâm dieäu. Neáu caùc phaùp aùc baát thieän khôûi leân, lieàn khieán noù tieâu dieät; neáu chöa sanh khôûi khieán cho khoâng sanh khôûi; coøn caùc phaùp thieän chöa sanh thì laøm cho sanh, ñaõ sanh laøm cho taêng tröôûng roäng lôùn. Cuõng nhö khoâng gheùt phaùp baát thieän, cuõng khoâng öa phaùp thieän, ñöôïc söï tinh tieán bình ñaúng, tieán thaúng khoâng lui chuyeån, ñöôïc chaùnh tinh tieán ñònh taâm, neân goïi laø Tinh taán caên. Nieäm caên laø Boà-taùt thöôøng nhaát taâm nieäm töôûng muoán ñaày ñuû boá

thí, trì giôùi, thieàn ñònh, trí tueä, giaûi thoaùt, muoán tònh thaân khaåu yù nghieäp, thöôøng nhaát taâm nieäm ôû trong trí bieát veà caùc phaùp sanh, dieät, truù, dò. Nhaát taâm nieäm khoå, taäp, dieät, ñaïo. Nhaát taâm nieäm phaân bieät caên, löïc, giaùc, ñaïo, thieàn ñònh, giaûi thoaùt, sanh dieät vaøo ra. Nhaát taâm nieäm caùc phaùp baát sanh baát dieät, khoâng laøm khoâng noùi, ñeå ñöôïc trí tueä voâ sanh neân ñaày ñuû caùc Phaät phaùp. Nhaát taâm nieäm khoâng ñeå cho taâm Thanh-vaên, Bích-chi Phaät xen vaøo. Thöôøng nieäm khoâng queân caùc phaùp thaäm thaâm thanh tònh nhö vaäy, quaùn haïnh thaønh töïu, ñöôïc nieäm töï taïi nhö vaäy, aáy goïi laø Nieäm caên. Ñònh caên laø Boà-taùt kheùo giöõ laáy töôùng ñònh, hay sanh caùc thöù thieàn ñònh, roõ raøng bieát caùc moân ñònh, kheùo bieát vaøo ñònh, kheùo bieát truù ñònh, kheùo bieát xuaát ñònh; nôi ñònh khoâng ñaém tröôùc, khoâng öa thích, khoâng nöông töïa; kheùo bieát sôû duyeân, kheùo bieát duyeân hoaïi, töï taïi nhaäp vaøo caùc thieàn ñònh; cuõng bieát ñònh voâ duyeân, khoâng theo lôøi ngöôøi khaùc, khoâng chuyeân theo haïnh thieàn ñònh, töï taïi ra vaøo voâ ngaïi; aáy goïi laø Ñònh caên. Tueä caên laø Boà-taùt vì ñeå döùt heát khoå, thaønh töïu trí tueä baäc Thaùnh. Trí tueä aáy laø vì xa lìa caùc phaùp, vì Nieát-baøn. Duøng trí tueä quaùn heát thaûy ba coõi voâ thöôøng, bò ba thöù suy, ba löûa duïc thieâu ñoát. Quaùn xong, trong ba coõi, trí tueä cuõng khoâng ñaém heát thaûy ba coõi, maø chuyeån thaønh moân Khoâng, Voâ töôùng, Voâ taùc giaûi thoaùt. Nhaát taâm caàu Phaät phaùp nhö cöùu löûa chaùy ñaàu. Trí tueä aáy cuûa Boà-taùt khoâng ai phaù hoaïi ñöôïc. Khoâng nöông töïa trong ba coõi, taâm thöôøng xa lìa naêm duïc tuøy yù, do tueä caên löïc, chöùa nhoùm voâ löôïng coâng ñöùc, thoâng lôïi chöùng thaät töôùng caùc phaùp, khoâng nghi khoâng naïn; ñoái theá gian khoâng öu, ñoái Nieát-baøn khoâng hyû, ñöôïc trí tueä töï taïi, aáy goïi laø Tueä caên Boà-taùt thaønh ñöôïc Naêm caên naøy, kheùo bieát töôùng caên cuûa chuùng sanh, bieát caên cuûa chuùng sanh nhieãm duïc, bieát caên cuûa chuùng sanh ly duïc, bieát caên cuûa chuùng sanh saân nhueá, bieát caên cuûa chuùng sanh lìa saân nhueá, bieát caên cuûa chuùng sanh ngu si, cuõng bieát caên cuûa chuùng sanh lìa ngu si. Bieát caên cuûa chuùng sanh muoán ñoïa aùc ñaïo, bieát caên cuûa chuùng sanh muoán sanh trong coõi ngöôøi, bieát caên cuûa chuùng sanh muoán sanh leân coõi trôøi; bieát caên cuûa chuùng sanh ñoän, bieát caên cuûa chuùng sanh lôïi, bieát caên cuûa chuùng sanh coù baäc thöôïng, trung, haï; bieát caên cuûa chuùng sanh coù toäi, bieát caên cuûa chuùng sanh voâ toäi; bieát caên cuûa chuùng sanh thuaän nghòch; bieát caên cuûa chuùng sanh seõ sanh vaøo coõi Duïc, coõi Saéc, coõi Voâ saéc; bieát caên cuûa chuùng sanh coù caên laønh thaâm haäu, caên laønh moûng; bieát caên cuûa chuùng sanh chaùnh ñònh, taø ñònh, baát ñònh tuï; bieát caên cuûa chuùng sanh nheï nhaøng, bieát caên cuûa chuùng sanh thoâ baïo, bieát caên cuûa chuùng



sanh xan tham, bieát caên cuûa chuùng sanh hay buoâng thaû, bieát caên cuûa chuùng sanh cung kính, bieát caên cuûa chuùng sanh khoâng cung kính; bieát caên cuûa chuùng sanh tònh giôùi, baát tònh giôùi; bieát caên cuûa chuùng sanh saân nhueá hay nhaãn nhuïc; bieát caên cuûa chuùng sanh tinh taán hay giaûi ñaõi; bieát

caên cuûa chuùng sanh loaïn taâm, nhieáp taâm, ngu si hay trí tueä; bieát caên cuûa chuùng sanh khoâng sôï coù sôï; bieát caên cuûa chuùng sanh taêng thöôïng maïn hay khoâng taêng thöôïng maïn; bieát caên cuûa chuùng sanh chaùnh ñaïo hay taø ñaïo; bieát caên cuûa chuùng sanh coù thuû hoä hay khoâng thuû hoä; bieát caên cuûa chuùng sanh caàu Thanh-vaên; bieát caên cuûa chuùng sanh caàu Bích-chi-Phaät; bieát caên cuûa chuùng sanh caàu Phaät ñaïo. Ñoái vôùi söï bieát caên cuûa chuùng sanh, ñöôïc söùc phöông tieän töï taïi, goïi laø bieát caên. Boà-taùt thöïc haønh Naêm caên taêng tröôûng, phaù ñöôïc phieàn naõo, ñoä chuùng sanh ñöôïc Voâ sanh Phaùp nhaãn, aáy laø löïc. Laïi thieân ma ngoaïi ñaïo khoâng theå huûy hoaïi, aáy laø löïc. Baûy giaùc phaàn laø Boà-taùt ñoái vôùi heát thaûy phaùp khoâng nhôù khoâng nghó, aáy goïi laø nieäm giaùc phaàn. Trong heát thaûy phaùp tìm thieän phaùp, baát thieän phaùp, voâ kyù phaùp khoâng theå coù ñöôïc, aáy laø traïch giaùc giaùp phaàn. Khoâng vaøo ba coõi, phaù hoaïi ba coõi, aáy goïi laø tinh taán giaùc phaàn. Ñoái vôùi heát thaûy taïo taùc khoâng sanh taâm öa ñaém, vì töôùng lo möøng hö hoaïi laãn nhau, aáy laø hyû giaùc phaàn. Ñoái vôùi heát thaûy phaùp, taâm khinh an duyeân khoâng theå coù ñöôïc, aáy goïi laø tröø giaùc phaàn. Bieát heát thaûy phaùp töôùng thöôøng ñònh, khoâng loaïn khoâng taùn, aáy goïi laø ñònh giaùc phaàn. Ñoái vôùi heát thaûy phaùp khoâng ñaém tröôùc, khoâng nöông töïa, cuõng khoâng thaáy taâm xaû aáy, aáy goïi laø xaû giaùc phaàn. Boà-taùt quaùn baûy giaùc phaàn ñeàu “khoâng” nhö vaäy. Hoûi: Baûy giaùc phaàn naøy, sao chæ noùi löôïc? Ñaùp: Trong Baûy giaùc phaàn, Nieäm, Tueä, Tinh taán, Ñònh treân kia ñaõ noùi roäng, ba giaùc phaàn coøn laïi nay seõ noùi: Boà-taùt thöïc haønh Hyû giaùc phaàn, quaùn hyû aáy khoâng thaät. Vì sao? Vì hyû naày do nhaân duyeân sanh, laø phaùp taïo taùc, phaùp coù, phaùp voâ thöôøng, phaùp coù theå öa ñaém. Neáu sanh taâm öa ñaém, khi töôùng voâ thöôøng aáy bieán hoaïi thì sanh lo, keû phaøm phu vì taâm ñieân ñaûo neân sanh taâm ñaém tröôùc. Neáu bieát caùc phaùp thaät laø khoâng, baáy giôø taâm sanh hoái haän raèng, ta phaûi chòu hö doái; ví nhö ngöôøi ôû trong choã toái, bò ñoùi khaùt böùc baùch, aên nhaèm vaät baát tònh, ban ngaøy quaùn bieát, môùi bieát ñoù laø laàm. Neáu quaùn nhö vaäy ôû trong thaät trí tueä sanh möøng, aáy laø chôn hyû. Ñöôïc chôn hyû naøy, tröôùc heát tröø ñöôïc thaân thoâ troïng, thöù ñeán tröø ñöôïc taâm thoâ troïng, sau môùi tröø heát thaûy phaùp töôùng, ñöôïc söï an laïc coù khaép trong thaân taâm; aáy laø tröø giaùc phaàn (khinh an giaùc chi). Ñaõ ñöôïc



hyû vaø tröø giaùc phaàn thì boû caùc quaùn haïnh, laø voâ thöôøng quaùn, khoå quaùn, khoâng, voâ ngaõ quaùn, sanh dieät quaùn, baát sanh baát dieät quaùn, höõu quaùn, voâ quaùn, phi höõu phi voâ quaùn. Nhö vaäy xaû heát caùc hyù luaän. Vì côù sao? Vì voâ töôùng, voâ duyeân., voâ taùc, voâ hyù luaän, thöôøng tòch dieät laø phaùp töôùng thaät . Neáu khoâng thöïc haønh vieäc xaû boû, lieàn coù caùc tranh caõi. Neáu cho coù laø thaät, thì cho khoâng laø hö doái; neáu cho khoâng laø thaät, thì cho coù laø hö doái. Ñoái vôùi thaät thì öa ñaém, ñoái vôùi hö thì giaän gheùt. Nôi sanh ra lo, möøng nhö vaäy cô sao khoâng xaû? Ñöôïc hyû, tröø, xaû giaùc phaàn nhö vaäy thì baûy giaùc phaàn ñöôïc ñaày ñuû vieân maõn. Taùm Thaùnh ñaïo phaàn thì chaùnh

kieán, chaùnh phöông tieän, chaùnh nieäm, chaùnh ñònh nhö treân ñaõ noùi. Chaùnh tö duy nay seõ noùi: Boà-taùt ñoái vôùi caùc phaùp khoâng, voâ sôû ñaéc. Truù ôû trong chaùnh kieán nhö vaäy, quaùn xeùt töôùng cuûa chaùnh tö duy; bieát taát caû tö duy ñeàu laø taø tö duy, cho ñeán tö duy Nieát-baøn, tö duy Phaät, ñeàu cuõng nhö vaäy. Vì sao? Vì döùt heát thaûy tö duy phaân bieät; aáy goïi laø Chaùnh tö duy. Caùc tö duy phaân bieät ñeàu do baát thaät hö doái ñieân ñaûo neân coù, töôùng phaân bieät tö duy ñeàu khoâng. Boà-taùt truï trong Chaùnh tö duy nhö vaäy, khoâng coøn thaáy laø chaùnh laø taø, vöôït qua moïi tö duy phaân bieät; aáy goïi laø chaùnh tö duy. Heát thaûy tö duy phaân bieät ñeàu bình ñaúng, ñeàu bình ñaúng cho neân taâm khoâng ñaém tröôùc; nhö vaäy laø töôùng chaùnh tö duy cuûa Boà- taùt. Chaùnh ngöõ laø Boà-taùt bieát heát thaûy ngoân ngöõ ñeàu do phaân bieät thuû töôùng hö voïng baát thöïc ñieân ñaûo maø sanh ra. Khi aáy Boà-taùt nghó raèng: Trong ngoân ngöõ khoâng coù töôùng ngoân ngöõ, döùt heát thaûy caùc khaåu nghieäp, bieát thaät töôùng caùc ngoân ngöõ; aáy laø chaùnh ngöõ. Caùc ngoân ngöõ aáy khoâng töø ñaâu laïi, dieät cuõng khoâng ñi veà ñaâu; aáy laø Boà-taùt thöïc haønh chaùnh ngöõ. Coù noùi naêng gì ñeàu truù ôû trong thaät töôùng maø noùi ra, do vaäy neân caùc kinh noùi: Boà-taùt truï ôû trong chaùnh ngöõ, hay khôûi caùc khaåu nghieäp thanh tònh; bieát chôn töôùng cuûa heát thaûy ngöõ ngoân, tuy noùi maø khoâng bò rôi vaøo taø ngöõ. Chaùnh nghieäp laø Boà-taùt bieát heát thaûy taø töôùng cuûa nghieäp, hö voïng khoâng thaät, ñeàu khoâng coù töôùng taïo taùc. Vì côù sao? Vì khoâng coù moät ng-hieäp naøo ñöôïc coù töôùng nhaát ñònh. Hoûi: Neáu heát thaûy nghieäp ñeàu khoâng, taïi sao Phaät noùi boá thí v.v... laø nghieäp thieän , saùt sanh v.v... laø nghieäp baát thieän ; sieâng laøm caùc vieäc khaùc laø nghieäp voâ kyù? Ñaùp: Trong caùc nghieäp coøn khoâng coù moät huoáng gì coù ba. Vì sao?



Nhö luùc ñi ñaõ ñeán thì khoâng coù nghieäp ñi (söï ñi), chöa ñeán cuõng khoâng coù nghieäp ñi, hieän taïi ñang ñi cuõng khoâng coù nghieäp ñi. Do vaäy neân khoâng coù nghieäp ñi. Hoûi: Ñaõ ñeán nôi thì coù theå khoâng, chöa ñeán nôi thì coù theå khoâng, coøn hieän taïi choã ñang ñi thì phaûi laø coù ñi chöù? Ñaùp: Choã hieän ñang ñi cuõng khoâng coù ñi. Vì sao? Vì töø nghieäp ñi, choã hieän ñang ñi khoâng theå coù ñöôïc. Neáu töø nghieäp ñi, coù choã hieän ñang ñi, thì trong ñoù coù theå coù ñi, nhöng khoâng phaûi vaäy. Töø choã hieän ñang ñi thì khoâng coù nghieäp ñi, töø nghieäp ñi thì khoâng coù choã hieän ñang ñi; vì cuøng laøm duyeân chung vôùi nhau neân khoâng ñöôïc chæ noùi choã hieän ñang ñi laø coù ñi. Laïi nöõa, neáu choã hieän ñang ñi coù nghieäp ñi, thì lìa nghieäp ñi neân phaûi coù choã hieän ñang ñi, lìa choã hieän ñang ñi neân phaûi coù nghieäp ñi. Hoûi: Neáu nhö vaäy coù loãi gì? Ñaùp: Vì trong moät luùc coù hai nghieäp ñi. Neáu coù hai nghieäp ñi thì coù hai ngöôøi ñi. Vì côù sao? Töø ngöôøi ñi thì khoâng coù ñi. Neáu töø ngöôøi ñi, choã hieän ñang ñi khoâng theå coù ñöôïc; khoâng coù choã hieän ñang ñi thì cuõng khoâng coù ngöôøi ñi. Laïi nöõa, ngöôøi khoâng ñi cuõng khoâng ñi, cho neân khoâng coù nghieäp ñi. Neáu töø ngöôøi ñi vaø ngöôøi khoâng ñi, thì laïi khoâng coù ngöôøi ñi thöù ba. Hoûi: Ngöôøi khoâng ñi, thì khoâng ñi laø nhö vaäy; coøn ngöôøi ñi côù sao noùi laø khoâng

ñi? Ñaùp: Tröø nghieäp ñi, ngöôøi ñi khoâng theå coù ñöôïc. Tröø ngöôøi ñi, ng- hieäp ñi khoâng theå coù ñöôïc. Nhö vaäy, heát thaûy phaùp nghieäp ñeàu khoâng; aáy goïi laø Chaùnh nghieäp. Caùc Boà-taùt chöùng nhaäp lyù caùc nghieäp bình ñaúng, khoâng cho taø ng- hieäp laø aùc, khoâng cho chaùnh nghieäp laø thieän. Khoâng taïo taùc gì, khoâng taùc chaùnh nghieäp, khoâng taùc taø nghieäp; aáy goïi laø thaät trí tueä, töùc laø chaùnh nghieäp. Laïi nöõa, trong caùc phaùp bình ñaúng, khoâng chaùnh khoâng taø, nhö thaät bieát caùc nghieäp, bieát nhö thaät roài khoâng taïo taùc, khoâng ngöøng nghæ, nhö vaäy ngöôøi trí thöôøng coù chaùnh nghieäp, khoâng coù taø nghieäp; aáy goïi laø chaùnh nghieäp cuûa Boà-taùt. Chaùnh maïng laø heát thaûy ñoà giuùp nuoâi maïng soáng ñeàu chaùnh chöù khoâng taø. Truï trong trí baát hyù luaän, khoâng thuû chaùnh maïng, khoâng xaû taø maïng, cuõng khoâng ôû trong chaùnh phaùp, cuõng khoâng ôû trong taø phaùp, maø thöôøng ôû trong trí thanh tònh, chöùng nhaäp lyù bình ñaúng chaùnh maïng, khoâng thaáy maïng, khoâng thaáy phi maïng. Thöïc haønh thaät trí tueä nhö vaäy, neân goïi laø Chaùnh maïng.

Neáu Boà-taùt quaùn ñöôïc Ba möôi baûy ñaïo phaåm aáy thì vöôït qua Thanh-vaên, Bích-chi Phaät ñòa maø vaøo trong ñòa vò Boà-taùt, daàn daàn thaønh ñöôïc Nhaát thieát chuûng trí.

*Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.*